

Освітнянський альманах

# Ідеї. Можливості. Вдосконалення.

Випуск №8. 2025 р.



# Шановні колеги !

Наш альманах – це медіапростір на теренах якого освітні маючі змогу обмінюватись педагогічним досвідом, отримувати підтримку щодо впровадження реформи НУШ, пропагувати власне бачення впровадження сучасних технологій навчання в освітній процес тощо.

Для публікації матеріалів рекомендуємо попередньо проконсультуватись зі спеціалістами нашого центру.

Ви зможете надіслати свої матеріали на поштову адресу

[zprppvmr@galaxy.vn.ua](mailto:zprppvmr@galaxy.vn.ua) В назві листа просимо зазначити «Матеріали для альманаху», ваше прізвище, ім'я та коротку назву закладу освіти.

Наш часопис матиме постійно діючі рубрики - розділи, які міститимуть ваші матеріали:

## Розділ I. Офіційно. Коментарі.

У даному розділі можуть бути представлені роз'яснення норм законодавства, що допоможуть ефективно вирішити суперечності правового регулювання системи освіти.

Ефективним способом вирішення проблем суперечностей є тлумачення, що дає можливість виявити суперечливі і колізійні норми в законодавстві, встановити зв'язок загальних і спеціальних норм, допомагає правильно зрозуміти сферу їх дії, коло осіб, на яких поширюється їх дія, зміст того чи іншого законодавчого терміну.

У залежності від наслідків, до яких призводить роз'яснення, розрізняють неофіційне і офіційне тлумачення.

Неофіційне тлумачення – це роз'яснення норм, яке дається не уповноваженими суб'єктами, й тому позбавлене юридичної сили і не може викликати юридичних наслідків. Сила та значення неофіційного тлумачення – у переконаності, обґрунтованості, науковості, в авторитеті тих суб'єктів, якими воно дається.

Коментар з одного боку має бути зрозумілим і зручним для користування практиками в щоденній діяльності, а з іншого боку має бути цікавим і корисним для науковців, які думають про подальший розвиток і вдосконалення законодавства.

## Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

В історії зарубіжної і вітчизняної педагогіки відомі непересічні зразки авторських шкіл. Погоджуємося з думкою, що головним є не час виникнення, а те, як новація служить практиці, підвищенню якості освіти, соціальним цілям і цінностям. Нове нерідко переосмислює минуле і служить розвитку відомого, традиційного, вивіреного часом та обґрунтованого на новому рівні досягнень науки, у нових соціально-педагогічних реаліях і можливостях.

Інновації в системі освіти пов'язані з внесенням змін: до освітніх цілей, змісту, методів і технологій, форм організації і системи управління; у стилі педагогічної діяльності й організацію освітнього процесу; в систему контролю і оцінювання рівня освіти; в систему фінансування; до навчально-методичного забезпечення; в систему виховної роботи; в навчальний план і навчальні програми; в діяльність учителя і учня.

Утілення нових ідей вважають ознакою, за якою відрізняють інновації від власне новацій: якщо педагог відкриває принципово нове, то він новатор, якщо трансформує наукову ідею у практиці – інноватор.

Основним критеріями при підготовці матеріалів мають стати співвідношення інноватики і педагогічної практики: актуальність; відповідність часові; гуманність і спрямованість на особистість; готовність до інноватики і методична підготовленість педагога до впровадження (програми, підручники, плани, методичні листи, рекомендації, інструктивні матеріали, статті тощо); наступність із раніше досягнутим досвідом і відповідність загальним тенденціям розвитку національної системи освіти; цілісність – поєднання діалектики цілого і частини; гармонізація – конкретизація роботи з упровадження новацій у відповідності до професійних і особистісних якостей кожного педагога, удосконалення його компетентності; ефективність у сучасних умовах і

перспективність результату – усвідомлення сутності нового в конкретній, взятій для впровадження інновації (у порівнянні з наявними технологіями).

В даному розділі можуть бути розміщені статті, розробки уроків, практичних, лабораторних робіт тощо. До авторських розробок обов'язково має бути анотація, в якій розкривається яка саме новація чи інновація висвітлена в розробці уроку, практичної тощо.

### Розділ III. Виховний простір.

Виховний простір – це чинник інтегрованого впливу на процес формування і розвиток особистості з метою забезпечення відчуття психологічного комфорту і сприятливих умов для самовизначення, саморозвитку і самореалізації. А виховний простір закладу освіти - це соціокультурне та освітнє явище, яке утворює і утворюється взаємодією вчителів та вихованців у процесі залучення останніх до цінностей та смислів соціального життя, створення умов для виникнення і реалізації конструктивної соціальної й творчої їх активності.

За таких умов механізмом створення виховного простору є „співбуття” дітей і дорослих у спільній діяльності.

Виховання – це складна і багато в чому не визначена система, тісно пов'язана із суспільством та його реаліями. А нинішні реалії вимагають переходу від пріоритетної цінності знань до пріоритетності індивідуального досвіду дитини, до пошуку шляхів формування її життєвої компетентності. Особистісно орієнтований підхід поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовку її до життєтворчості.

Тут можна розмістити моделі виховних систем, сценарії свят, досвід виховання.

### Розділ IV. Успішне освітнє середовище.

Нова українська школа – реформа загальної середньої освіти, що впроваджується в Україні, – співзвучна ключовим світовим тенденціям: особистісно орієнтована освіта, дитиноцентризм, компетентісний та діяльнісний підходи, педагогіка партнерства. Ці принципи мають знайти відображення у формуванні освітнього середовища та освітнього простору українських шкіл. Освітній простір у сучасних дослідженнях розглядають як цілісну й динамічну систему, складне багаторівневе і багатофункціональне утворення, що в рамках єдиних базових стандартів забезпечує взаємозалежність та взаємодію своїх складових, і як складну ієрархічну структуру, піраміду просторів різних рівнів: глобального, континентального, окремої країни та регіону, локального (окремого закладу освіти), сімейного, особистісного.

Наші школи переважно розміщуються у будівлях масового типового будівництва радянських часів, що проектувались у свій час на основі інших підходів. Створення нового освітнього простору в таких будівлях можливе за умови цілісного підходу до реконструкції на основі єдиної концепції, з урахуванням як архітектурно-планувальних аспектів (генеральний план та благоустрій ділянки, об'ємно-планувальна структура та зовнішній вигляд будівлі, інтер'єр, меблювання та обладнання приміщень), так і сучасних педагогічних принципів, що запроваджуються в Новій українській школі.

Сучасне освітнє середовище включає наступні компоненти:

- Зміна організації простору класу.
- Упровадження ІКТ в освітню систему.
- Освітній простір не обмежується будівлею школи.
- Сучасна бібліотека – в кожній школі.
- Інклюзивна освіта.

Матеріали, що розміщуватимуться у даному розділі, сприятимуть створенню освітнього середовища, забезпеченню формування основ нового культурно-освітнього та соціально-педагогічного мислення.

## Розділ V. Кейс психологічних технік та практик.

Одним з головних завдань освіти є повсякденна психологічна допомога здобувачам освіти та їхня емоційна підтримка.

Розділ «Кейс психологічних технік та практик» - це реагування на потребу та наповнення ресурсу у сфері психології з точки зору знань та навичок, які допоможуть педагогам конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища.

Матеріали розділу знайомлять з провідними психологічними принципами роботи педагога з дітьми, щоб досягти стабільності та благополуччя, щоб знайти рівновагу між джерелами стресу та ресурсами для його подолання.

Розширення можливостей розуміння психології дітей різного віку, надання психо-соціальної допомоги, здійснення втручань з урахуванням наслідків травми - передбачає даний кейс.

## Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

**Короткотривалий проєкт з пріоритетом для дітей старшого дошкільного віку «Творимо Україну майбутнього».....1**

Ірина БОЙКО, вихователька КЗ «ДНЗ №7 ВМР».  
Ольга СЛИЗЬКОУХА, вихователь-методист КЗ «ДНЗ №7 ВМР».  
Олена ПРОСЄКОВА, завідувач КЗ «ДНЗ №7 ВМР».

**Батьківський всеобуч «Збережемо нашу планету» .....7**

Руслана СТЬОБАЛО, вихователька КЗ «ДНЗ №26 ВМР».

**Вчимо дітей з РАС ставити запитання .....14**

Наталія ШВЕД, вчителька «КЗ «ДНЗ №60 ВМР».

**Урок української мови для 4 класу «Фразеологізми».....18**

Ольга СВЯТА, вчителька початкових класів КЗ «ВЛ №4».

**Впровадження інноваційних підходів у навчальний процес початкової школи.....22**

Тетяна ЩУР, вчителька початкових класів КЗ «ВЛ №4».

**Бібліотечний урок для 4 класу «Історія книжкової закладки» ..... 29**

Катерина АЛФЬОРОВА, завідувачка бібліотеки КЗ «ВЛ №34».

**Проєктна діяльність на уроках літератури. Артбук «Упізнай письменника за фактами життя».....31**

Світлана БОСАК, вчителька української мови та літератури КЗ «ВЛ №2».

**Площа прямокутника, формула обчислення площі прямокутника.....33**

Оксана НІДЗЕЛЬСЬКА, вчителька математики КЗ «ВЛ №4».

**Конспект інтегрованого уроку в 9 класі з англійської мови та географії.....38**

Тетяна КОРОЛЬ, вчителька англійської мови КЗ «ВЛ №13».  
Оксана ЛИСАК, вчителька географії КЗ «ВЛ №13».

## Розділ III. Виховний простір

**Виховний захід «Калейдоскоп зимових свят»..... 46**

Людмила ГАВРИЛЮК, вчителька початкових класів, вища категорія, вчитель – методист, сертифікований учитель КЗ «ВЛ №30 ім. Тараса Шевченка».

**Shakespeare\_Today.....52**

Лариса ДОБРОВОЛЬСЬКА, вчителька англійської мови, вчитель вищої категорії, вчитель - методист КЗ «ВЛ №4».  
Наталія ХУТОРНА, вчителька англійської мови, вчитель вищої категорії, вчитель - методист КЗ «ВЛ №4».



**Олена ПРОСЄКОВА,**  
завідувач  
КЗ «ДНЗ №7 ВМР»



**Ольга СЛИЗЬКОУХА,**  
вихователь-методист  
КЗ «ДНЗ №7 ВМР»



**Ірина БОЙКО,**  
вихователь  
КЗ «ДНЗ №7 ВМР»

Короткотривалий проєкт з пріоритетом  
для дітей старшого дошкільного віку

## «ТВОРИМО УКРАЇНУ МАЙБУТЬОГО»

### **Анотація.**

Державним стандартом дошкільної освіти передбачено формування у дітей дошкільного віку соціально-громадянської компетентності.

Третій рік Україна перебуває в центрі уваги світового співтовариства. Українцями захоплюється нині весь цивілізований світ, допомагаючи здобути довгоочікувану Перемогу у війні. І на цьому шляху до Перемоги ми маємо утверджувати, підсилювати свою національну ідентичність як основу, на якій виростає справжній патріотизм, формується соціально-громадянська компетентність особистості. Насамперед це стосується наших наймолодших громадян.

Патріотичне виховання має починатися з дошкільного віку, коли розвиваються емоції дитини, її чуттєва сфера, мислення, формуються культурно-ціннісні орієнтири, духовно-етична основа особистості, механізми соціальної адаптації в суспільстві, починається процес усвідомлення себе в навколишньому світі, національно-культурної самоідентифікації.

**Ключові слова:** STEM-лабораторія, Україна, українець, українка, Батьківщина, відродження.

### **Вступ.**

Діти дослідники від народження. Через дослідницьку діяльність діти отримують реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, про його взаємини з іншими об'єктами і з середовищем існування; йде збагачення пам'яті дитини, активізуються її розумові процеси, оскільки постійно виникає необхідність здійснювати операції аналізу та синтезу, порівняння і класифікації, узагальнення; відбувається накопичення фонду розумових прийомів і операцій, які розглядаються як розумові вміння.

Реалізація проєкту дасть усвідомлення дитиною своєї приналежності до української нації як самобутньої спільноти, яку об'єднує назва корінного народу – українського; можливість



продовжити свої дослідження і експерименти різноманітними способами та формувати глибоке розуміння матеріалу.

### **Методична розробка. Тема**

Короткотривалий проект з пріоритетом дослідницько – експериментальної діяльності для дітей старшого дошкільного віку «Творимо Україну майбутнього».

**Освітня галузь.** Дошкільна освіта.

**Навчальний предмет.** Формування високого рівня патріотичної свідомості засобами пошуково-дослідницької діяльності спільно з батьками.

**Цільова аудиторія.** Діти старшого дошкільного віку, батьки.

### **Мета:**

Створення єдиного соціального простору, що включає ЗДО та родини вихованців, спрямованого на формування громадянської позиції дошкільника, усвідомлення власної відповідальності за майбутнє країни та особистої участі у її розквіті засобами пошуково – дослідницької діяльності.

**Обладнання:** матеріали для дослідів, демонстраційний матеріал, музичний супровід, площинний макет України, вода, драже Skittles або M&M's.

**Форма проведення.** Серія занять у STEM-лабораторії.

**Міжпредметна інтеграція.** Дитина в природному доквіллі, Дитина в соціумі, Особистість дитини.

**Продукт діяльності.** Діти - зміцнення національної ідентичності завдяки об'єднанню зусиль батьків та педагогів. Здатність дитини до самостійного вирішення доступних пізнавальних завдань. Вміння використовувати різні способи та прийоми пізнавальної діяльності, інтерес до експериментування. *Батьки* - становлення батьківської

компетентності. Поглиблення знань з громадянського виховання. Підвищення рівня компетентності у організації пошуково-дослідницької діяльності. *Педагоги* - оновлення змісту роботи вихователя щодо формування основ поведінки дошкільників в соціоприродному середовищі через пошуково-дослідницьку діяльність в реаліях сьогодення.



Усі види діяльності проведені у STEM-лабораторії закладу (рисунок 1, 2).



Рисунки 1, 2. STEM-лабораторія закладу

### **Організована діяльність: «Україна починається з мене»**

**Мета:** формувати національно-патріотичну свідомість. Продовжувати вчити розуміти поняття «Батьківщина», знайомити дітей з Україною, а саме з географічним розташуванням нашої країни на мапі, її природними ресурсами, вчити дітей порівнювати карти («До війни», «У воєнний період»); закріпити знання з добирання прикметників «Україна яка?»; вправляти в умінні розповідати про природні ресурси нашої країни, чим країна багата; вправляти в умінні досліджувати «Кордони мапи» та через пошуково – дослідницьку діяльність відтворити майбутню карту України.

**Матеріал:** Мапа України бойових дій, дидактична гра «Якою стала Україна», матеріали для дослідів: пергаментний папір, лимонний сік, ватні палички, лампа або свічка.

**Хід заняття:**

Доброго дня, малята!

Любі хлопчики, дівчата.

Мої україночки та українці!

А як називається наша країна? *(відповіді дітей)* Переглянемо відео і ще раз помилуємось її красою!

*Перегляд відеоролика «Україно, ти моя земля!»*

пропоную Вам зіграти у гру: «Якою стала Україна»

Мета: вчити добирати слова прикметники, які характеризують рідну країну за допомогою асоціацій; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, образне мислення; виховувати у дітей патріотичні почуття, національну гідність, любов до рідної країни.

Діти, Україна багата і велика країна, а чим саме багата Україна? *(відповіді дітей)*.

Так. Пропоную вам підійти до мапи нашої країни. Які гори в Україні ви знаєте? Які моря є в Україні? Які річки вам відомі? Назвіть столицю України.

Діти розглядають мапу бойових дій.

Що сталось? Чому мапа нашої країни не така мальовнича, як ми її описували? *(відповіді дітей)*.

На планеті Земля кожна країна має свої кордони, що відділяють її території, як стіни відділяють квартири в одному будинку. Країни – сусіди, які поважають державні кордони і не порушують їх, живуть у дружбі та злагоді. Таке життя називають мирним. В умовах миру щасливі дорослі і діти: вони мають достатньо їжі, одягу, іграшок, ходять до дитячого садка чи навчаються у школі, спілкуються з друзями з інших

країн, але іноді окремі держави розпочинають війни, посягають на чужу землю. Під час війни гине багато людей, руйнуються будинки, гине рослинний світ.

Уявіть собі, що ви дорослі.

Щоб ви зробили в першу чергу, щоб наша країна розквітла? Пропоную вам створити свою мапу майбутньої України. В першу чергу нам потрібно навести кордони, але ми їх будемо наводити незвичним способом. В першу чергу пригадаємо правила безпечної поведінки в STEM-лабораторії: Всі досліді і експерименти проводити тільки в присутності вихователя. Не можна нюхати незнайому речовину. Не можна чіпати незнайому речовину руками. В лабораторії слід одягнути спеціальний одяг для захисту. Якщо є питання звернутись до вихователя.

Дослід I. «Невидимі чорнила»

- ✓ Створення невидимого чорнила – дуже кумедний процес! Ви можете вдавати, що ви секретний агент, оскільки у вас є свої секретні коди та повідомлення, приховані від інших. Все, що вам необхідно, – це деякі предмети домашнього вжитку та таємнича сила лимонного соку.
- ✓ Що вам потрібно: Половина лимона; вода; ложка; миска; ватна паличка; білий папір; лампа або свічка.
- ✓ Але перш ніж приступити до досліді, нам потрібно пригадати правила безпечної поведінки з вогнем: 1. Не гратися з сірниками, запальничками та свічками! 2. Не залишати запалену свічку без нагляду! 3. Свічка повинна стояти на підставці або в спеціальному стаканчику! 4. Обов'язково гасити свічку після практичного заняття! 5. Не ставити свічки, де є протяги! 6. При пожежі телефонувати 101!
- ✓ Інструкція: Видавити трохи лимонного соку в миску і додати кілька крапель води. Змішайте воду та лимонний сік ложкою. Занурить ватну паличку в суміш і напишіть повідомлення на білому папері. Зачекайте, поки сік висохне і стане невидимим. Потім просохлий аркуш паперу потримайте над полум'ям свічки на відстані не менше 10см. Щоб нарис проявився, потрібно рухати аркуш туди – сюди. І стежити, щоб він не встиг загорітися.

Висновок.

Лимонний сік – це органічна речовина, яка окислюється та при нагріванні стає коричневою. Розведений у воді лимонний сік дуже важко помітити. Коли ви застосуєте його на папері, ніхто не



знатиме про його наявність доти, доки папір не буде нагрітий і ваше секретне повідомлення не відкриється.

От в нас і вийшло! Кордони ми з вами навели! Мапа нашої країни знову стала цілою, непошкодженою (рисунок 3)! Наступний наш етап буде насаджування природних ресурсів.



Рисунок 3. Кордони з невидимих чорнил

## Пошуково – дослідницька діяльність

### «Відродження рослинності»

Доброго дня малята! На попередньому етапі ми з вами вирішили створити майбутню мапу України, тож сьогодні ми будемо вирощувати дерева.

Для цього нам потрібно пригадати, навіщо дерева потрібні для нашої України? (Відповіді дітей). Пропоную вам виростити кристали на деревах та на дротяних заготовках. Перш ніж приступимо до виконання, потрібно завжди пам'ятати про правила безпеки під час проведення дослідів та експериментів. Цьому треба навчати дітей: не штовхати одне одного під час досліду; працювати акуратно й чисто; нічого не брати до рота; не торкати під час досліду обличчя й очі; тримати руки чистими; прибирати за собою робоче місце (рисунок 4).



Рисунок 4 (правила безпеки)

Мета: ознайомити дітей з явищем «Кристалізації»; розвивати увагу, спостережливість, вміння робити висновки (рисунок 5).



Рисунок 5. (хід досліду)

Для початку наливаємо воду у скляну ємність. 2. Розчиняємо у воді кожної ємності 7-8 ст. ложок солі. 3. Додаємо харчовий барвник. 4. Прив'язуємо один кінець дроту до дерев'яної палички (рисунок 6).



Рисунок 6 (хід експерименту)

Опускаємо дротову конструкцію у соляний розчин і залишаємо в лабораторії для подальшого спостереження.

## 2. Дослід

- ✓ Для початку візьмемо заготовки з картону і відігнемо в різні боки висічені елементи. Це необхідно для вільного росту кристалів. Вставте заготовки одна в одну, використовуючи спеціальні прорізи посередині. Вставте зібрану заготовку в контейнер. Аккуратно вилийте соляний розчин в контейнер-підставку. Залишаємо заготовку, залиту розчином на 2 доби.

### Висновки.

Отже, кристалізація – це процес переходу речовини з рідкого стану в твердий, кристалічний. Кристали можуть рости тільки в насичених розчинах.

## Відтворення «Майбутньої мапи УКРАЇНИ»

**Мета:** Спонукаати дітей до створення «Майбутньої мапи України», спираючись на результат пошуково – дослідницької та конструктивної діяльності; розвивати цікавість до виконання завдань естетичного характеру; виховувати любов до рідної Батьківщини, бажання берегти та примножувати її красу. Узагальнити знання, пригадати, що робили самі.

Розвивати уяву, фантазію, творчі здібності. Формувати початкове критичне ставлення до своєї діяльності.

### «Райдужна країна»

Визначити, що таке веселка, як вона утворюється, і чи можна отримати веселку в лабораторії садочка. Виховувати інтерес, створити радісний настрій, викликати почуття задоволення від спільної справи.

**Завдання дослідження:** 1. Дізнатися, звідки з'являється веселка. 2. Спробувати отримати веселку в лабораторії садочка за допомогою цукерок і води. 3. Які види веселок існують. 4. Гіпотеза. 5. Висновок.

**Обладнання:** площинний макет України, вода, M&M's, склянка, основа мапи України; кристалізовані дерева, конструктор LEGO (попередня робота).

### Хід

- Доброго дня малята. Ми з вами дійшли до завершального, творчого етапу у відтворенні майбутньої мапи України. Давайте з вами пригадаємо, що ми робили на попередніх етапах? (відповіді дітей). Уявіть собі, якщо ми поставимо на мапу будинки, рослини, від цього наша мапа України стане яскравою, різнобарвною, завершеною? (відповіді дітей). Нам потрібно пригадати, яке існує явище природи, яке б могло додати багато кольорів? (Відповіді дітей).

2. Як же утворюється веселка? (розповідь вихователя).

3. Які види веселки існують? (розповідь вихователя).

Спробуємо з вами замінити будь яку призму стаканом води і утворити свою веселку (виконання практичної частини).

**Гіпотеза:** Припустимо, що веселку можна отримати, якщо замінити сонячні промені за допомогою цукерок M&M's. Спробуємо викласти цукерки по кордону нашої мапи в порядку райдужних кольорів. Наллємо на середину звичайної води і насолоджуємося процесом. Через кілька секунд діти наочно милуються результатом (рисунок 7, 8).



Рисунки 7, 8 (відтворення майбутньої мапи України)

**Висновок:** вода розчиняє фарбу на цукерках і виходить веселка.

**ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА.**

**Подивіться, яку ми створили мапу майбутньої України!**

**Якою вона стала?**

**Я щиро хочу, щоб майбутнє України було світлим і безхмарним,  
щоб вона розвивалася абсолютно в усіх напрямках.**

**Адже, завдяки вашим ідеям ми створили таку прекрасну мапу!**

---

*Загальні висновки: в ході реалізації проєкту в дошкільників сформувалась позиція з питання відродження України, відновлення її кордонів, діти отримали можливість проявити себе творчо, показати всім свою індивідуальність.*

---



Переглянути весь проєкт





**Руслана СТЬОБАЛО,**  
вихователь  
КЗ «ДНЗ №26 ВМР»

## Батьківський всеобуч «ЗБЕРЕЖЕМО НАШУ ПЛАНЕТУ»

Екологічна освіта – процес, який поєднує екологічне навчання, екологічне виховання, екологічний розвиток, і не обмежується лише природознавством та природоохоронним аспектом, але й має широкий екологічний зміст, який формує екологічну свідомість – здатність усвідомлювати взаємозв'язки у природних середовищах існування, прогнозувати наслідки їх порушення, прагнути діяти екологічно доцільно.

**Мета:** формувати екологічний світогляд та екологічну культуру, дбайливе, гуманне ставлення до навколишнього середовища; привернути увагу до глобальної проблеми забруднення довкілля побутовими відходами; ознайомити зі способами енергозбереження та правилами економного використання водних ресурсів; вчити практично використовувати побутові відходи – створюючи поробки своїми руками; сприяти розвитку комунікативних навичок під час роботи в групі; уміння вислухати думку інших, формулювати власні переконання; формувати активну життєву позицію, почуття власної причетності до загальної справи,

зокрема до проблем міста та країни; виховувати почуття власної відповідальності за майбутнє людства та планети.

**Матеріал:** папір, ручки, вода в двох ємностях, дві пусті ємності, 2 великі ложки, картки з зображенням різного використання води – економного та не економного, плакати - основи, смітник з пластиковими пляшками, ножиці, гарячий пістолет, різні дрібнички для прикрашання, презентація заходу, пластикові пляшки, канцелярські ножі, клеєві пістолети, ножиці, різні камінчики, наліпки, кольорові стрічки, клеєві стрічки.

### Хід заходу

**Ведуча:** Добрий день, шановні батьки! Сьогодні ми поговоримо на дуже актуальну тему – а саме, як раціонально використовувати природні ресурси, для того, щоб зберегти нашу планету та власним прикладом виховувати дітей. А виховати екосвідомих дітей важливо, якщо ми хочемо, щоб нашим онукам було де жити, мати чисту воду для пиття та природу, яка їх буде надихати.



Фото 1. Входження в тему тренінгу

### Економія електроенергії Вправа на включення

**Ведуча:** Пропоную усім, хто ствердно відповість на наступні питання, помінятися місцями.

*Хто сьогодні вмикав телевизор?*

*Хто своєчасно вимикає зайві електроприлади, щоб заощадити електроенергію, коли виходить з кімнати?*

*Хто вимикає загальне освітлення та телевізор в кімнаті, а вмикає настільну лампу, коли ввечері читає книжку?*

*Хто завжди стежить, щоб дверцята холодильника були прочинені якнайменше часу?*

*Хто переконаний, що кожна людина має заощаджувати електроенергію?*



*Фото 2. Вправа на включення*

Чи багато електроенергії витрачає ваша родина за тиждень? (Відповіді)

А що кожен з нас може зробити, щоб витрати електроенергії були меншими?

### **Вправа на економне використання електроенергії**

Ведуча: Пропоную вам об'єднатися у дві команди. У кожної з команд є аркуш паперу, на ньому потрібно написати свої правила економії електроенергії. (Далі команди обмінюються аркушами та дописують правила, яких немає у попередній команді. По закінченню зачитують правила).

Ведуча: А зараз давайте перевіримо, хто з вас дійсно економно використовує електроенергію.

### **Тест «Чи бережеш ти енергію»**

*У нашому домі ...*

*... ми записуємо енергоспоживання.*

*... ми вимикаємо світло в кімнаті, коли виходимо з неї.*

*... холодильник стоїть у найпрохолоднішому місці.*

*... ми використовуємо енергозберігаючі лампочки.*

*... ми використовуємо місцеве освітлення.*

*... ми заклеюємо вікна на зиму.*

*... ми зашторюємо вікна на ніч.*

*... ми накриваємо каструлю кришкою, коли готуємо їжу.*

*... ми ходимо пішки або їздимо на велосипеді у школу та на роботу.*

*... ми повторно використовуємо скло, папір, метал.*

*... ми не використовуємо одноразові речі.*

*... ми ремонтуємо речі замість того, щоб їх замінити.*

*... ми кип'ятимо у чайнику стільки води, скільки справді потрібно.*

*... ми застилаємо підлогу килимами.*

*... ми не лінуємося зачиняти за собою двері.*

*... ми зчищаємо шар пилу з трубок на задній стінці холодильника.*

**За кожну відповідь «так» поставте собі один бал.**

*Ключ до тесту:*

*1-4: вам ще потрібно багато вчитися, починайте вже зараз.*

*5-8: у вас багато добрих звичок, які можуть стати основою для подальшої роботи.*

*9-12: ви є прикладом для інших.*

*13-16: хтось із вашої родини точно має стати міністром енергетики.*





Фото 3. Тест «Чи бережеш ти енергію?»

**Пам'ятайте, що виробництво електроенергії забруднює довкілля! Економія електроенергії зменшує викиди шкідливих речовин, покращуючи якість повітря та знижуючи вплив на зміну клімату.**

### Економія водних ресурсів

**Ведуча:** Про наступний вид ресурсу ви дізнаєтеся, відгадавши ребус (рис.1).



Рис. 1 Ребус

**Ведуча:** Правильно, це вода.

Людство поступово починає розуміти, що вода є невідновлювальним ресурсом. Але все - таки продовжує нераціонально її використовувати та забруднювати. Кожен з нас витрачає в середньому 300 літрів води на день. А для пиття та приготування їжі жителю середньої смуги європейського континенту необхідно 2 літра на добу за умов нормальної температури. Решту ми витрачаємо на побутові потреби: ванна, душ, прання, миття, тобто зливаємо до каналізації з різноманітними шкідливими речовинами. Сьогодні весь світ зрозумів, що без чистої води не можна прожити і дня. І тому люди замислюються, як зберегти цей безцінний дар природи. От зараз і перевіримо, як ви розумієтеся на правильному використанні водних ресурсів.

### Гра «Як я економно використовую водні ресурси»

Шановні гості, давайте перевіримо, чи вмієте ви берегти воду. Давайте об'єднаємося у дві команди.

Завдання учасникам: перенести найбільшу кількість води за допомогою ложки за 1 хв, з найменшою втратою.

(Виконання завдання, визначення та нагородження переможців).



Фото 4-5. Гра «Як я економно використовую водні ресурси»

От ми і побачили, хто вміє економно використовувати водні ресурси.



Фото 6. Нагородження переможців конкурсу

Продовжуємо далі...

### Гра «Правила економії води»

- ✓ (на столі розкладені картки з зображенням різного використання води – економного та неекономного)



Фото 7. Матеріал до гри «Правила економного використання води»

Пропоную знову об'єднатися у команди. Завдання першої команди – вибрати картки, на яких зображено економне використання людиною води, а завдання другої команди – навпаки.

(Учасники демонструють свої мольберти з картками).



Фото 8-9. Гра «Правила економії води»

Отож давайте складемо правила економного використання води людиною.

1. Користуйтесь склянкою, коли чистите зуби;
2. Закручіть кран, коли витираєте руки;



3. Не мийте посуд під проточною водою, а лише сполісуйте;
4. Вчасно ремонтуйте крани, щоб вода не витікала даремно;
5. Частіше приймайте душ, замість ванни;
6. Періть білизну при повному завантаженні машини;
7. Для миття автомобіля використовуйте воду з відра, а не з шланга;
8. На дачі поставте бочку для водостічної води;
9. Поставте лічильник води;
10. А найголовніше – не забувайте закривати воду!!!!

- Правила склали, тож давайте не лише складати правила, але й виконувати їх.

### Сміття – екологічна катастрофа



Фото 10. «Сміття - вічна проблема людства»

- ✓ Сміття...Вічна проблема людства! Проблема із відходами стоїть перед людством з того самого часу, як воно з'явилося на Землі, і з часом вона стає все серйознішою. Це одна з найважливіших і найактуальніших серед проблем забруднення довкілля.
- ✓ Україна сьогодні накопичила близько 54 мільйонів кубометрів відходів. При цьому переробці підлягає лише 6 % усього побутового сміття. Решта знаходиться на полігонах, більшість яких давно переповнена. За 10 років в нашій державі тверді побутові відходи, з розрахунку на одну людину, зросли майже на 50% і складають у середньому 300-400 кг на рік.

- ✓ Сміття було проблемою і для Європи. Однак європейці справилися з цією проблемою. Вони зуміли побачити у ній свої можливості та переваги. Тепер Європа на відходах заробляє.

### Демонстрація сміття з пластикових пляшок (рис. 2-3)



Рис. 2-3 Сміття з пластикових пляшок

Уважно роздивіться сміття, що зображено на екрані: чи може це сміття як-небудь нашкодити природі, її мешканцям?

А як можна його використати, щоб воно принесло не шкоду, а користь і вам і довкіллю?

### Демонстрація виробів з пластикових пляшок

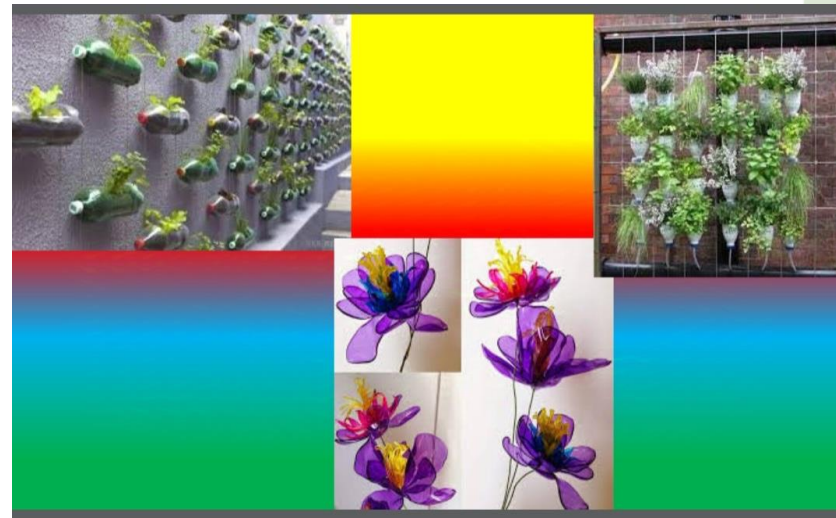


Рис. 4 – 5. Вироби з пластикових пляшок

Чи знайоме вам поняття «Апсайклінг»?

*Апсайклінг – це не просто переробка старих речей, а виготовлення із них нових. Він передбачає повторне використання вживаних речей. Це потрібно, щоб зменшити виробництво і його вплив на зміни клімату, а також кількість відходів і ресурсів, які йдуть на їхню переробку.*

Чому це класно?

Апсайклінг дає можливість по-новому подивитись на непотріб і мотлох, який точно є в більшості домівок. Цей процес не тільки дає причину влаштувати глобальне прибирання, а й придумати і створити щось нове та гарне з речей, яким місце на сміттєзвалищі.

Плюси: чистота і порядок, можливість заощадити сімейний бюджет (бо ж робитимете щось, що точно потрібне) і водночас отримати стильні елементи інтер'єру, побуту, гардеробу. Зрештою, просто цікаво провести разом час.

А як вам такий спосіб використання відходів?

Що можна виготовити з дітьми?

Демонстрація на екрані (Рис. 6 –7. Що можна виготовляти з дітьми)



Рис. 6 –7. Що можна виготовляти з дітьми

Я пропоную вам також створити поробку з пластикових пляшок – а саме, «Вазу для різних дрібничок»

Демонстрація покрокового виконання роботи виведена на екран (Рис. 8 - 12)



Рис. 8

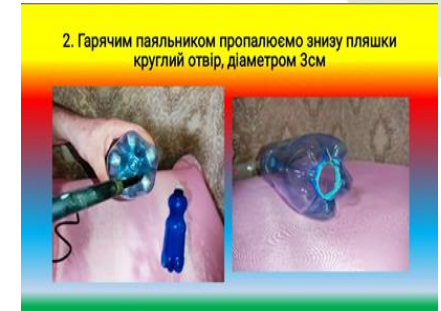


Рис. 9





Рис. 10



Рис. 11



Рис. 12

Практичне виконання завдання під спокійну музику. ( Фото 11 - 12)



Фото 11



Фото 12

Презентація виконаних робіт. (Фото 13)



Фото 13

**Ведуча:**

- Що цікавого та корисного ви взяли з нашого заходу?
- Чи переконалися ви в тому, що економія ресурсів може зберегти не лише ваші фінанси, але і нашу планету?





**Наталія ШВЕД,**  
вчитель логопед  
КЗ «ДНЗ №60 ВМР»

## Вчимо дітей з РАС ставити запитання

Етапи формування мовленнєвої комунікації дитини супроводжуються удосконаленням слухомовленнєвого сприйняття, оволодінням довільною слухомовленнєвою пам'яттю, використанням, з метою комунікації, інтонаційних засобів мовлення, а також формуванням фонематичного слуху.

Відомо, що усне мовлення й усні мовленнєві висловлювання формуються у дітей з нормальним мовленнєвим розвитком до 2-3 років (їх супроводжує посилений розвиток розуміння і сприйняття мовлення дорослих).

Саме в цей час, у дітей з аутизмом, все більш помітним стає поступове відставання у розвитку мовлення. Це проявляється, не стільки в бідному словниковому запасі, скільки не в умінні використовувати ці слова для комунікації.

---

*Тому, завдання логопеда, у роботі з дитиною із аутичним спектром, полягає в необхідності сформувати у нього потребу у використанні слів, потребу у цілеспрямованій комунікації, в оволодінні засобами, необхідними для цього.*

---

Засвоєння мовлення у дитини з аутизмом відбувається на основі наслідування, або імітації. Наслідування в мовленнєвій діяльності виступає передумовою як активізації мовлення дітей так і ціленаправленого навчання мовленнєвій діяльності.

В моїй практиці є діти з аутизмом старшого віку з різними рівнями мовленнєвого розвитку. Моїм завданням є необхідність створювати певні комунікативні стереотипи, які потім дитина з допомогою всіх фахівців, що працюють з нею, може перенести в більш широкі комунікативні ситуації.

---

*У дітей з РАС діалогічне мовлення самостійно не розвивається. Не потрібно поспішати виправляти труднощі звуковимови такої дитині, так як зосередження на звуковій, а не на змістовній стороні мовлення може уповільнити розвиток комунікативної функції.*

---

Коли дитина уже може імітувати дії, може наслідувати мовлення, тоді можна говорити про розвиток у дитини діалогічної компетенції. Одним з таких завдань я бачу розвиток вміння ставити запитання, бути ініціатором діалогу. Адже пізнавальна активність дитини, що змушує її запитувати, спонукає дитину вступати у спілкування з дорослими та однолітками. А для власного особистісного розвитку та успішної соціалізації дитина повинна навчитися спілкуватися з оточуючими, навчитися пізнавати світ за допомогою мови і мовлення.

Якщо діти, з нормальним мовленнєвим розвитком, проявляють ініціативу у веденні діалогу і можуть підтримувати розмову на теми, які їм знайомі, використовуючи при цьому у власному мовленні прості речення, ставлячи запитання («чомучки»), то у дітей з аутистичними розладами ініціативність у спілкуванні майже відсутня.

Працюючи над збагаченням словника у особливої дитини, я не раз запитую у неї: «Що це?», «Хто це?», використовуючи запитальну інтонацію, додаючи відповідну емоцію. Тому, коли я пропоную їй пограти у гру «Що сховано?», дитина чує уже знайомі запитання, але тепер їй доведеться ще й виконати інструкцію: «Запитай».

## Гра «Що заховано?»

Учитель-логопед демонструє закрити непрозору коробочку, в якій заховано будь-який предмет, що відповідає на запитання «Що?» або «Хто?»



ФОТО №1

## «Чарівна торбинка»

1 незнайома річ → «Що це?» → підказка → закріплення правильної відповіді



ФОТО №2

Ось як це відбувається:

- Логопед демонструє дитині закрити непрозору скриньку в якій схований будь-який предмет, що відповідає на запитання «Що?». Загадково потрушуючи скринькою, запитує «Що це?», Хочеш дізнатися? ЗАПИТАЙ (виділяю інтонацією слово) у мене: «ЩО ЦЕ?» Дитина з ехололією може зразу сказати «Що це?». Інша дитина може повторити за логопедом після 2 – 3 с проб (в неї вже є навик імітації, або наслідування). Дитина, яка тільки опановує мовлення може сказати «ЩО». Зразу після цього логопед віддає скриньку з пропозицією: «Подивись, що там». Звичайно, для першого разу необхідно покласти в скриньку предмет чи смаколик, який є стимульним для цієї дитини. Повторити маніпуляції зі скринькою, ще 2 – 3 рази. А потім довго і терпеливо, щоденно грати у цю гру доти, поки дитина без нагадування «Запитай», сама буде ставити запитання.

Щоб урізноманітнити ситуації, замість іграшок беру картинки. Поклала 4 картинки, які дитина вже може назвати, перед дитиною.

## Щоб урізноманітнити ситуацію, замість іграшок можна використовувати картинки



ФОТО №3

Наступним етапом буде розігрування ситуації, коли дитині пропонуються знайомі іграшки чи предмети, які можуть витягуватися, наприклад, з «чарівної торбинки»: тарілка, чашка, кастрюльки і незнайома для цієї дитини річ – кавоварка. – “Що це? Ти знаєш?»; Запитай, «Що це?» (використовую підказку). Закріплюю тільки правильну відповідь. (використовую стимули).

“Що ти бачиш на столі?»; Допомагаю дитині називати картинки по порядку: м'яч, вата, сани, вода. Після декількох серій самостійних відповідей, забираю одну картинку і міняю її на іншу, яку дитина не може назвати. Знову пропоную назвати ряд картинок. Коли дитина зліва направо дійде до незнайомої картинки, підказую запитання: «Що це?». Коли дитина запитала, підкріплюю відповідь похвалою: «молодець, хороше запитання» і відповідаю: - “Це вага”. Кожну вправу проводжу з новим набором картинок (3 відомих та 1 невідома). Місцезнаходження невідомого

предмета постійно змінюю. Ця незнайома картинка буває то 3, то 1, а то і 4. Кожного наступного разу намагаюся зменшувати підказки та допомогу.

Для кожної дитини з РАС такі ігри відбуваються по своєму, з різним наповненням, темпом, допомогою, стимулами, в залежності від її особливостей та комунікативної зацікавленості. Відомо, що діти з аутистичними порушеннями, так само, як і діти з нормальним мовленнєвим розвитком, відчувають потребу у спілкуванні.

*Відмова від мовлення як комунікативного засобу є не причиною, а наслідком аутистичного розвитку.*

Наступним етапом навчання дітей ставити запитання будуть аналогічні дії з іграшками, про які можна запитати - «Хто це?».

#### запитання ДЕ?

##### 1. ПОПРОСИТИ ДАТИ ПРЕДМЕТ, ПЕРЕД ТИМ ЗАХОВАВШИ ЙОГО

Напр., "Настя, дай олівець". А олівець на звичному місці немає

##### 2. ЗАХОВАТИ ПРЕДМЕТ, ЯКИЙ ДАЄ ДОСТУП ДО МОТИВАЦІЙНОГО СТИМУЛУ

Напр., дитина любить мультики. Дитина: "Мамо, включи мультики". Мама: "Дай пульта", Дитина: "А де пульт?"

##### 3. ЗАХОВАТИ ПРЕДМЕТ, ЯКИЙ ДИТИНА МАЄ ВИКОРИСТАТИ

Напр., заховати один черевик, заховати рукавичку...  
Мама: "Ігор, взувайся" Ігор взув один черевик. Мама "Ігор, взувай другий", а другого немає Ігор "Де черевик"

ФОТО №4

І завершальними, в навчанні особливих дітей ставити запитання, буде серія ігор на місцезнаходження предмета. Запитання: «Де?» (лежить, сховався, сидить, бачиш, чуєш, ...)

- ✓ Знову беру іграшку - стимул чи предмет та демонструю дитині. На столі три різні коробки, в одній з них такий самий предмет.

#### Даю інструкцію:

- ✓ "Я сховала печиво у одній з цих коробок. Запитай у мене, ДЕ я сховала і я тобі його дам. ДЕ сховала?"
- ✓ Знову ж таки ехололік скаже «Де сховала?», а дитина з початковим рівнем промовить «Де?». «Тут» - і дитина отримує смаколик. Головне, що

формується розуміння комунікації, прояв ініціативи, розвиток діалогічних умінь. Гру можна повторювати з іграшками, картинками, одягом дитини в ситуації збору на прогулянку, в грі «Піжмурки» з іншими дітьми.

Наприклад: Розкласти 5 предметів, які дитина може назвати, позаду стільчика, на якому сидить дитина.

#### Попередньо покажіть їх і назвіть:

- ✓ Дивись, тут м'яч, машина, книжка, олівець та лялька. Встань і візьми ляльку. Дитина виконує. Після трьох правильних виконань, непомітно для дитини, забираю один предмет і кажу взяти саме його. Дитина встане і тільки почне шукати цей предмет (м'яч), логопед каже: «Де м'яч?». Вслід за запитанням даю відповідь «Ось м'яч». Показую дитині м'яча. І так 3 - 4 рази. Потім запитую про предмет, який лежить на місці. «Де олівець?», «Тут є олівець». Так потрібно чергувати вправи. Закріплюємо дії та відповіді. З кожним разом допомогу (підказку) послаблюю, поки дитина вільно не почне виконувати завдання.

«Де м'яч?» → «Ось м'яч»  
«Де олівець?» → «Ось олівець»



ФОТО №5

Обов'язковим є домашнє завдання. Пояснюю мамі, як в домашніх умовах створити ситуацію «ЗАПИТАЙ». Наприклад, про нову приготовлену страву запитати: «Що це?», чи про відсутню зубну щітку у ванні: «Де щітка?»

Продумую ситуації та консультиую вихователів, як краще використати режимні моменти для спонукання дитини запитувати, використовувати набуті знання на практиці. Рекомендую вихователю, під час зображувальної діяльності, приготувати все для малювання. А потім, непомітно, вихователь



забирає олівці, а сам спонукає дитину починати малювати. Коли дитина починає шукати олівці, її потрібно "підвести" до запитання - «Де олівці?» Вихователь зразу ж відповідає: «Ось олівці» та показує їх дитині. Закріплює та повторює діалог.

Навички використання активного мовлення у процесі спілкування, які поступово з'являються і накопичуються у дитини, необхідно використовувати у всіх можливих ситуаціях. Всі види допомоги дитині, використовуються гнучко, змінюючи варіанти і ступінь допомоги. Спочатку дорослий надає пряму допомогу – озвучує бажання дитини, пропонує вибір з можливих варіантів, у подальшому допомога стає опосередкованою: дорослий задає дитині допоміжні запитання, спонукає її використовувати наявні способи спілкування: жести, слова, дії, рухи («Покажи!», «Запитай!» тощо). Важливо при взаємодії з дитиною не забувати про головну мету: діалог між дитиною і дорослим повинен завершитися позитивним результатом.

---

*Розвитку мовлення дітей сприяють ті вправи та ситуації, які цікаві дитині, або містять матеріал, що заохочує до мовленнєвої активності.*

---

Вчити дітей запитувати про Дії предметів та їх ОЗНАКИ потрібно на етапі розвитку зв'язного мовлення: розширення фрази, складання описової розповіді і таке інше. Такі ігри будуть доцільні і для нормотипових дітей, адже їх теж потрібно вчити запитувати, хоча мета, темп та часові рамки таких занять можуть відрізнятись.

📖 Література, на основі якій ми вчимо дітей ставити запитання.

### Література на основі якої ми вчимо дітей ставити запитання:

1. Тара Делані "Розвиток основних навичок у дітей з аутизмом"
2. Сара Ньюмен "Ігри та заняття з особливою дитиною"
3. Мері Лінч Барбера "Дитячий аутизм та вербально-поведінковий підхід".
4. А. Хаустов "Формування життєвих компетенцій у дітей з РАС"
5. В. С. Сандрикова "Логопедичні ігри та вправи для розвитку мовлення дітей з аутистичними розладами"
6. М. К. Шермет, Н. В. Базима "Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку"
7. Скришник Т.В., Беляк С.В. Роль візуальної підтримки в комунікативно-мовленнєвому розвитку дітей з аутизмом

ФОТО № 7

### Розвитку мовлення дітей сприяють ті вправи і ситуації, які цікаві дитині



ФОТО №6



**Ольга СВЯТА,**  
вчитель початкових класів,  
КЗ «ВЛ №4»

## Урок української мови для 4 класу «ФРАЗЕОЛОГІЗМИ»

Захопливий урок, присвячений фразеологізмам. Діти дізнаються, що такі фразеологізми та чим вони відрізняються від звичайних висловів. Відкриють для себе найпоширеніші фразеологізми української мови та їх походження. Навчатися правильно використовувати фразеологізми у мовленні, щоб зробити його багатшим та цікавішим. Виконують цікаві інтерактивні завдання. Дізнаються про зв'язок фразеологізмів з культурою та традиціями нашого народу.

**Тема:** Вживання фразеологізмів. Лексичне значення слова. Робота з орфограмами. Побудова власного висловлювання. Самооцінювання.

**Мета:** Продовжувати знайомити учнів із поняттям фразеологізм, його лексичне значення, влучно і доречно їх використовувати у власному мовленні. Повторити синоніми та антоніми. Згадати вивчені орфограми. Збагачувати словниковий запас. Формувати мовленнєву, соціально-культурну компетентності.

**Обладнання:** картки, малюнки, ІКТ.

**Очікувані результати:**

- розуміти, що таке фразеологізми, вміти пояснювати їх лексичне значення;
- доречно їх використовувати у власному мовленні;
- створювати власні висловлювання;
- вільно добирати синоніми, антоніми;
- вміти пояснювати написання орфограм.

### 1. Організаційний момент.

- Діти, яке сьогодні число? (13 листопада)
- А чи знаєте ви, що сьогодні відзначають? ( День доброти).
- Якщо не знаєте, я вам зачитаю кілька речень, і ви одразу здогадаєтесь.

Доброта рятує світ та з'єднає народи. Творити добро неважко, але в результаті людина наповнюється співчуттям та добротою один до одного. Але добро потрібно творити не лише сьогодні, але й кожного дня.

### 2. Повідомлення теми (слайд 1)

- Отож з гарним настроєм та добрим серцем розпочинаємо нашу мандрівку.
- А помандруємо ми у країну «Фразеологію». Будемо продовжувати говорити про лексичне значення слова, згадаємо вивчені орфограми.
- Діти, що ви очікуєте від уроку?( Відповіді дітей)

А щоб дізнатися, куди ми вирушаємо, пограємо гру «Шифрувальник».  
**Слайд 2**

А	Б	В	Г	Г	Д	Е	Є	Ж	З	И	І	Ї	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т
-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	И	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	2	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-



Діти, ми нещодавно вивчали тему «Рельєф». Згадайте, що таке острів? (Це частина суші, оточена водоймами з усіх сторін.)

- Які найбільші острови ви знаєте? (Гренландія, Мадагаскар, Нова Гвінея, Хонсю) А як ми пишемо власні назви? (З великої літери)

### ❖ КАЛІГРАФІЧНА ХВИЛИНКА Оо ос тро ви острови

Записуємо назви островів (Мадагаскар, Нова Гвінея, Хонсю.)

- Отож Let's go- вирушаймо.

## 3. Основна частина

- Заплющіть очі і уявіть, як ви летите на острів.

Звучить музика. **Слайд3**

**Слайд 4** З'являється острів Мадагаскар

- Ми опинились на острові Мадагаскар. І на нас чекають герої з мультфільму Мадагаскар. До речі, а хто знає, в якому році з'явився цей мультик? (2005 році.) Діти, яке це століття 2005 рік? А тисячоліття? До речі, і свято Доброти на міжнародному рівні розпочали святкувати за три роки до 21 століття. Хто скаже, в якому році почали його святкувати? (В 1998 році).

- Дякую вам за відповіді.

- А на нас чекають мешканці острова і просять їм допомогти зрозуміти певні сполучення слів.

**Завдання:**

**Прочитайте сполучення слів, скажіть, як вони називаються? Поясніть їх значення. З одним із них складіть речення.**

(Робота в групах)

Команда 1

Пасти задніх-відставати.

Розбити глек - посваритися.

Викинути з голови - забути.

Команда 2

Як кіт наплакав - мало.

Водити за носа - обманювати

Пекти раків - червоніти.

Команда 3

Ні пари з уст - мовчати.

Байдики бити - ледарювати.

Лити сльози - плакати.

Команда 4

Шкірити зуби - сміятися.

Не вішай ніс - не журися.

Як курка лапою - як-небудь.

Запишіть фразеологізми однієї з груп, але не своєї команди.

- Дякую за гарну роботу.

- Вирушаймо до наступного острова

**Слайд 5 Острів Мовознавець.**

Завдання на цьому острові вимагає від нас, щоб ми згадали, що таке синоніми та антоніми.

(Діти відповідають).

**Слайд 6**

До фразеологізму доберіть слово синонім, а до синоніму - слово антонім.

Запис у зошиті. Робота в парах.

*Зразок.* Намотати на вус-запам'ятати- забути.

Ловити гав- байдикувати- працювати;

Чесати язика- базікати- мовчати;

Продавти зуби- сміятися- плакати;

Точити зуби- ненавидіти- любити.

**Слайд 7 Вправа 3, с.75**

-Уявимо, що на острові ви виконуєте такі дії, чи досягнемо ми хоч якихось результатів?

- Чи наносимо ми воду, якщо будемо носити її решетом? (Ні)

-То що означає цей фразеологізм? (марно витратити час) (Переконувати дурня, що воду решетом носити).

- Чи реально побачити на воді текст? Ні.

- Про що може означати цей вислів? (Тобто навряд чи це станеться).
  - Чи принесе нам якийсь результат, якщо товкти воду у ступі?
  - Чи корисна ця справа?
- (Отож, щоб не товкти воду у ступі, ми перейшли до вирішення проблем).

**Переміщуємось на острів «Танцювальний» Слайд 8.**

***Фізкультхвилинка.***

**Слайд 9 Острів Творчий**

**На цьому острові живуть хлопчик та дівчинка. Pozнайомимось з ними**

**Слайд 10**

Андре полюбляє кататися на велосипеді. Як тільки випадає нагода — він сідає на свого двоколісного коня і мчить як вітер. А Луїза любить солодощі. Найбільше їй до вподоби еклери із заварним кремом. Вони такі, що пальчики оближеш!



Що полюбляв хлопчик?

Як можна замінити вислів словом синонімом?

Що полюбляла дівчинка?

Як можемо замінити вислів?

Складіть свої речення з цими висловами. **Самостійно.**

**I на сьогодні у нас останній острів, який ми відвідуємо. Find the spelling**

**Слайд 11.**

**Слайд 12**

**1.** Дівчата домовились тр(е,и)мати язик за зубами. **2.** До с(е,и)ла було рукою подати. **3.** Досить нас водити за ніс і х(е,и)трувати. **4.** Данилко шви(д,т)-ко злі(з,с) з яблуні і наживав п'ятами. **5.** В(е,и)лика простора кімната була як у віночку.



- Які тут є орфограми?

- Знайдіть фразеологізми. ( Записуємо їх).

#### **4. Заключна частина**

- Діти, наша подорож завершується.

- Скажіть, що шукають на островах? (Скарби). Нашими скарбами сьогодні були наші знання, які ми здобули.

- То що таке фразеологізми?

- Які фразеологізми ви запам'ятали? (Відповіді дітей).

#### **5. Підсумок**

##### **❖ Гра «МІКРОФОН» Слайд 13**

Опишіть свій стан на уроці фразеологізмом:

- ніби язик прикусив;
- байдики бити, (ледарювати);
- як білка в колесі;
- не мав спочинку;
- пас задніх;
- працював до сьомого поту, як хлющ мокрий;
- тихіший від води, нижчий від трави;
- ловив ґав;

- взяти гору;
- відкрилося друге дихання;

## 6. Рефлексія

### Слайд 14

## 7. Оцінювання

## 8. Домашнє завдання

### Слайд 15

Матеріали до уроку (презентація та додаток)

[https://drive.google.com/drive/folders/15UDTgryVpytfUz4\\_KOE5MGTyg2gaV9Dd?usp=sharing](https://drive.google.com/drive/folders/15UDTgryVpytfUz4_KOE5MGTyg2gaV9Dd?usp=sharing)





**Тетяна ЩУР,**  
вчитель початкових класів  
КЗ «ВЛ №4»

## Впровадження інноваційних підходів у навчальний процес початкової школи

Одним із важливих засобів розв'язання поставлених завдань перед учителем виділяють інформативність уроку, тобто використання у навчальному процесі інформаційно - насичених матеріалів, цікавих завдань і вправ, складених з урахуванням мотиваційного, змістового навчання.

Цікавинки, що використовуються на уроках у початкових класах, бувають різних видів: насамперед – пізнавальна інформація (розкриття історичних аспектів, проблеми, етимології того чи іншого поняття тощо); це і додаткові відомості про те, що діти вже частково знають; повідомлення про ті чи інші відкриття, винаходи; матеріали, пов'язані з життям і діяльністю відомих учених, громадських діячів та ін.

Сьогодення ставить нові завдання та виклики. Впровадження інноваційних підходів у навчальний процес зумовлює вчителя шукати нові технології. Під час дистанційного та офлайн навчання я намагаюсь забезпечити своїх учнів доступними, зрозумілими та систематизованими матеріалами, які допомагають зробити навчання дітей цікавим та безперервним.

Впровадження різноманітних завдань та практик на уроках «Я досліджую світ» сприяє активному залученню учнів до навчального процесу. Завдяки експериментам і дослідом діти вчаться встановлювати зв'язки між теорією та практикою, спостерігати явища природи та шукати відповіді на важливі питання. У результаті уроки стають цікавими, різноманітними та ефективними.

При вивченні у третьому класі теми «Дослідження вулкана», я використовувала інтерактивні вправи, практичні дослідження групову роботу, що дало можливість розвивати критичне мислення комунікаційні навички та цікавість до пізнання.

*Пропоную розробку уроку з предмету «Я досліджую світ» 3 клас з теми «Досліджуємо вулкани». Особливістю розробки є запропоновані картки для учнів, які діти можуть отримати при офлайн та онлайн навчанні.*

### Дослідження вулкана

Цілі уроку:

- ✓ формувати та покращувати знання про внутрішні процеси Землі, зокрема про вулкани та гейзери, про причини виверження вулканів.
- ✓ Сприяти розвитку цікавості до дослідження внутрішніх процесів Землі.

Очікувані результати :

- знають назви шарів землі;
- знаходять інформацію про вулкани;
- називають причини виверження вулканів;
- знайомляться з назвами вулканів.

Обладнання і матеріали :

дошка, кольорова крейда, аркуші паперу, маркери для роботи у групах, екран, комп'ютер, доступ до інтернету.

## План уроку

### 1. Вступ до теми

Налаштування на тему уроку.

*Нас кличе дорога –  
Скоріш вирушай!  
В мандрівках чудових  
Пізнай рідний край.  
Відкрий таємниці  
Для себе, мій друг.  
Для тебе іскряться  
І гори, і луг.*

### 2. Вправа “Очікування”.

Виберіть речення, яке на Вашу думку справджує очікування від уроку.

- Я хочу дізнатися щось нове й цікаве.
- Я хочу побачити гарні місця.
- Я хочу отримати нові знання.
- Я хочу цікаво провести час.
- Я нічого особливого не очікую.

#### • Пригадаємо

Вправа «Так -Ні»

Під корою знаходиться ядро?

Так Ні

Внутрішнє ядро тверде?

Так Ні

Зовнішнє ядро тверде?

Так Ні

Земна кора складається з тектонічних плит?

Так Ні

Тектонічні плити не рухаються?

Так Ні

## 3. Актуалізація нової теми

### 3.1. Прочитайте міфи

**Міф** – це античні, біблійні й інші перекази, сказання про створення світу і людини, розповіді про діяння древніх, про грецьких і римських богів і героїв

1. У Стародавній Греції влада над вулканами належала богу на ім'я Гефест - вогонь. Дивний це був бог: негарний, кульгавий. Але зате дуже працьовитий і сильний. Гефест зумів підпорядкувати собі вогонь. Він першим почав кувати зброю і робити прикраси. А потім навчив цьому людей. І якщо над вулканом з'являвся пар і вогонь, значить Гефест взявся за роботу. Стародавні Римляни дали цьому богу ім'я Вулкан. Воно теж означає вогонь. І будинок його отримав назву вулкан.

2. Жив на світі бог на ім'я Вулкан. Подобалося йому ковальська справа: стояти біля ковадла, бити важким молотом по залізу, роздмухувати вогонь у горні. Побудував він собі кузню всередині височенною гори. А гора стояла прямо посеред моря. Коли вулкан працював, гора тремтіла від верхівки до основи, а гуркіт і гул розносилися далеко навколо. З отвору на вершині гори з оглушливим ревом летіли розпечене каміння, вогонь і попіл. «Вулкан працює», - зі страхом говорили люди і йшли жити подалі від гори, щоб не спалило вогнем їх житла, не засипало попелом їхні сади і поля. Кажуть з тих пір, все вогнедишні гори стали називати вулканами.

### 3.2 . Обговорення міфів

Запитання для обговорення:

- Як називають «вогнедишні гори»? (вулкани)
- Як можна назвати процес, коли вулкан працює? (виверження)
- Що Вам спадає на думку при слові «вулкан»?

(вогонь, виверження, лава, грім, попіл, гуркіт )

Сьогодні ми будемо з вами вивчати вулкани. Дізнаємось їхні назви та цікаві факти про них.

## 4. Відео про вулкан

Перегляньте уважно відео .

[Відео Вулкани](#)

Вправа «Перехресні запитання»



(Діти задають запитання один одному, які вони придумали)

Наприклад:

- Що ви дізналися про вулкани?
- Вулкани приносять шкоду чи користь?
- Яка інформація вас зацікавила/здивувала?

## Руханка

### 5. Групова робота «Назви вулканів»

Діти отримують картки із завданням.

Завдання: розв'яжіть рівняння, ви дізнаєтесь назву вулкана.  
(кожна група отримує 1 рівняння)

$X:3=60$ $X=$ $X=$ 20- Аренас 2- Везувій 180-Етна	$X:2=40$ $X=$ $X=$ 80 - Кіліманджаро 20- Етна 8- Везувій
$X:4=200$ $X=$ $X=$ 800- Везувій 20- Кілауза 8 - Етна	$X:5=40$ $X=$ $X=$ 200-Аренас 20- Везувій 8 - Кілауза
Кіліманджаро - 5895м Етна- 3350м Везувій- 1281м	Аренес- 4500м Кілауза- 1247м

### 6. Дослідницька робота «Утворюємо вулкан»

Діти отримують завдання створити вулкан різними способами .

Щоб імітувати виверження вулкана вам потрібні:

#### 1 спосіб

тепла вода;  
сода;  
оцет;

#### 2 спосіб

сода;  
оцет;  
рідина для миття посуду;  
рідка фарба( вода+ фарби)

#### Інформація для вчителя

*Попокатепетль є одним із найактивніших діючих вулканів світу. Активність почалася 31 серпня 2011 р.: вулкан чотири рази викинув пару, газ і попіл зі свого кратера. Наприкінці грудня 2019 р. вулкан почав викидати попіл, а 10 січня 2020 р. відбулося виверження вулкана, стовп попелу піднявся на висоту 3 км.*

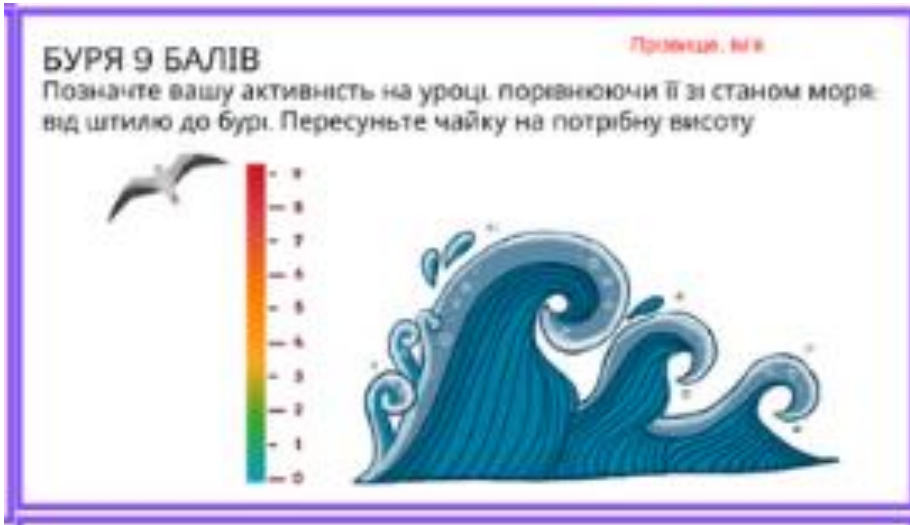
### 7. Рефлексія.

(Очікування)

Що нового ви дізнались на уроці

Про що ви б хотіли дізнатись чи запитати

- З яким настроєм ви закінчуєте урок?
- Чим здивувала вас наша мандрівка?
- Що сподобалось?



Ефективним інструментом на своїх уроках, вважаю, використання карток для учнів. Індивідуальні картки дозволяють враховувати та дізнаватись особисті потреби та рівень підготовки кожної дитини. Вони сприяють самостійній роботі, активному засвоєнню знань і розвитку відповідальності. Зручно використовувати їх під час онлайн та офлайн навчання.

## Досліджуємо вулкани

(картка учня)



### I. Вправа “Очікування”.

Виберіть речення, яке на Вашу думку справджує очікування від уроку.

- Я хочу дізнатися щось нове й цікаве.
- Я хочу побачити гарні місця.
- Я хочу отримати нові знання.
- Я хочу цікаво провести час.

- Я нічого особливого не очікую.

### II. Пригадаємо

#### Вправа « Так -Ні»

- Під корою знаходиться ядро ?
- Так Ні
- Внутрішнє ядро тверде? @
- Так Ні
- Зовнішнє ядро тверде?
- Так Ні
- Земна кора складається з тектонічних плит ?
- Так Ні
- Тектонічні плити не рухаються?
- Так Ні

III. Міф – це античні, біблійні й інші перекази, сказання про створення світу і людини, розповіді про діяння древніх, про грецьких і римських богів і героїв.

### IV. Відео про вулкан

[Відео Вулкани](#)

Ваші запитання

---



---



---

### V. Групова робота

«Назви вулканів»

$X:3=60$ $X=$ $X=$ 20- Аренас 2- Везувій 180-Етна	$X:2=40$ $X=$ $X=$ 80 - Кіліманджаро 20- Етна 8- Везувій
$X:4=200$ $X=$ $X=$ 800- Везувій 20- Кілауза 8 - Етна	$X:5=40$ $X=$ $X=$ 200-Аренас 20- Везувій 8 - Кілауза
Кіліманджаро - 5895м Етна- 3350м Везувій- 1281м	Аренес- 4500м Кілауза- 1247м

## VI. Дослідницька робота

- ✓ «Утворюємо вулкан»
- ✓ Щоб імітувати виверження вулкана вам потрібні:

<b>1 спосіб</b> тепла вода; сода; оцет;	<b>2 спосіб</b> сода; оцет; рідина для миття посуду; рідка фарба( вода+ фарби)
--	--

А ось кілька завдань, які я використовую на уроках української мови та розвитку зв'язного мовлення. Учні можуть виконувати всі завдання картки протягом всього уроку. Також можна використовувати окремі вправи як короткі завдання на різних заняттях.

## Картка учня

### Урок розвитку зв'язного мовлення. Редагування текстів. «Мандруємо світом»

Якщо виконали завдання зафарбуйте кружечок

\*Повтори

Стиль тексту	Сфера використання	Ознаки стилю
художній	художня література	образні слова, слова в переносному значенні
науковий	наука, освіта	наукові поняття, терміни; точність, чіткість
діловий	ділові папери	слова без емоційного забарвлення; короткі речення
розмовний	побут	емоційно забарвлені слова; неповні речення
публіцистичний	медіатексти	емоційно забарвлені слова, оцінні судження

\* Придумай і запиши назву туристичної агенції



**Туристична агенція**

**Вас чекають ласкаве сонечко, золоті пляжі і незабутні враження!**

**Подорожуйте з нами!**

**Акція!**  
Для дітей до 6 років безкоштовно!



**\*Виправте орфографічні помилки.**

Найвища у світі гірська вершина — джомолунгма. Ще її називають еверест. Вона розташована на кордоні Китаю і Непалу.

Найбільший у світі водоспад — Ніагара. Він розташований на кордоні Канади і США.

Найактивніший у світі вулкан — Льюльялььяко, або Юяйяко. Він знаходиться на кордоні Аргентини і Чилі.



**\* Прочитайте речення, дізнайтесь за кодом більше інформації про річку Дунай. Доповніть текст своїми реченнями.**

Річка (River) Дунай протікає територією десяти держав. Про це нам розповіла вчителька (teacher).

Нам подобаються віртуальні подорожі. \_\_\_\_\_



Дізнайтесь більше за Q - кодом

**Текст для читання та опрацювання**

Я складаю довідник цікавих фактів про країни світу (countries of the world). Ось один такий факт. Країна з найбільшою кількістю мов: Папуа – Нова Гвінея. Англійська мова (English) в цій країні є офіційною. Цей факт не означає, що нею користується все населення країни. Навпаки, дуже мало мешканців країни користується цією мовою. Жителі Папуа – Нової Гвінеї використовують більш ніж 820 різних мов.

**\*Завдання до тексту**

Розкажіть або прочитайте, що вам запам'яталось ?

**Текст для читання та опрацювання**

- Австралійське місто Кубер-Педі розташоване в пекельному місці посеред пустелі (desert). Там настільки спекотно, що ніякі стіни наземних будівель не рятують городян від спеки. Тому більшість людей живе під землею – у печерах (in the caves), що залишилися після видобування корисних копалин. А самі печери нагадують квартири з усіма необхідними зручностями.
- Навіть у нашому сучасному світі досі є печерні жителі. Не вірите? Ось послухайте.
- Отже, місцеве населення не носить шкур і не полює на мамонтів. Воно знайоме з усіма людськими благами. Просто змушене рятуватися від спеки під землею.

**\* Завдання до тексту**

- Пронумеруйте частини так, щоб утворити текст.
- Про що розповідається у тексті? Розкажи.

*Сучасний підхід до навчання вимагає гнучкості, творчості та орієнтації на потреби учнів. Інтеграція нових практик не лише збагачує навчальний процес, але й сприяє формуванню та вдосконаленню ключових компетентностей. Саме учитель є рушієм змін і натхнення для дітей.*

 Презентація до заходу:

[https://drive.google.com/drive/folders/IxHfI4V3zanIYB2LumSCipLfAPO\\_Go\\_8X?usp=sharing](https://drive.google.com/drive/folders/IxHfI4V3zanIYB2LumSCipLfAPO_Go_8X?usp=sharing)





**Катерина АЛФЬОРОВА,**

завідувачка бібліотеки КЗ «ВЛ №34»

## БІБЛІОТЕЧНИЙ УРОК ДЛЯ 4 КЛАСУ «Історія книжкової закладки»

**Мета:** розповісти про значення книжкової закладки, навчити дітей виготовляти книжкові закладки; розвивати у читачів творчі здібності, уяву та естетичний смак; прищеплювати знання та вміння бережливого поводження з книгою, виховувати почуття особистої відповідальності за книгу.

### Обладнання:

- виставка ілюстрацій, намальованих учнями
- презентація "Книжкові закладки"
- виставка закладок, зроблених учнями
- ноутбук, телевізор

### Хід уроку:

#### I. Організація початку уроку

Привіт! Сьогодні разом з Читайкою та Всезнайком ми дізнаємося про історію книжкової закладки.

#### II. Актуалізація опорних знань

А зараз ми з вами трохи пограємо. Діти, відгадайте, про що йдеться у загадках?

«Не куц, а з листочками, не сорочка, а зшита, не людина, а говорить».

«Хто мовчить, а всіх навчить?»  
«Біла рілля, чорне насіння. Хто його знає, той позбирає».  
«Дивисься – чистенька, погладиш – гладенька, а читати станеш – спіткнешся».

Яке значення мають книги у нашому житті?

Значення книги у житті людини надзвичайно велике. Книги розповідають про все, що нас оточує. Вони допомагають нам у навчанні, дають знання.

Із книгами ви знайомились ще до школи. Ви любили, щоб вам їх читали ваші батьки, бабусі, старші братики і сестрички. Тоді ви ще не вміли читати, але з цікавістю розглядали малюнки. Першими книжками для вас були дитячі казки. Зараз ви вже читаете самі.

Назвіть, будь ласка, свою улюблену книгу?

Є багато цікавих книжок, які з нетерпінням чекають зустрічі з вами. Але перечитати всі книжки неможливо, та й не потрібно. Для читання слід вибирати найкращі, найпотрібніші, найцікавіші.

Але є книги, з якими ви спілкуєтесь щодня. Це – ваші підручники.

(Демонстрація художніх книг та підручників)

Погляньте на них! Бачите, які вони охайні, гарні, чисті? Їх приємно взяти в руки і почитати.

Пригадуєте, як побудована книга? Перше, що ми бачимо, це – обкладинка. Обкладинка – це одяг книги. Саме вона вирізняє кожну книжку. На обкладинці ми бачимо назву книжки. Дитячі обкладинки переважно з малюнками.

Якщо перегорнути обкладинку, ми побачимо аркуш паперу, що з'єднує її зі сторінками. Це форзац. Зазвичай, в художніх книжках він білий, а ось в підручниках на форзаці можуть бути малюнки.

Як ви, діти, думаєте, для чого?

Правильно, щоб було цікавіше і приємніше працювати з такою книгою.

**Дуже важливою сторінкою книги є титульна сторінка. На ній вказано прізвище автора, назву книги, де і коли видана ця книга.**

**У художні книгах є анотація. Це стисла характеристика змісту книги.**

**Велику роль відіграє зміст. Зміст орієнтує читача, сприяє швидкому знаходженню потрібних відомостей.**

**Особливе значення в книжках мають ілюстрації – малюнки, які допомагають краще розуміти та запам'ятати прочитане. При виборі книги велике значення, особливо для дітей молодшого шкільного віку, мають ілюстрації.**

(Демонстрація ілюстрацій, намальованих учнями)

В деяких книгах може бути лясе – це стрічка-закладка, вклеєна в книгу у видавництві.

### III. Формування нових знань

Уявіть, що ви берете в руки книгу, відкриваєте, починаєте читати і непомітно занурюєтесь в її дивовижний світ .... Але вам раптом потрібно перерватися і бігти у справах. Що ви використовуєте як закладки? Швидше за все, перший-ліпший папірець чи, що ще гірше, залишите книгу відкритою або загнете сторінку ...

А між іншим, мало не з часів створення першої книги існує маленька, але потрібна річ – книжкова закладка. (Слайд 2)

Ще давньоєгипетські писарі придумали прототип закладки: вони приклеїли на сувої шматочки папірису. (Слайд 3)

Середньовічні книжники користувалися закладками-регістрами. Їх робили з пергаменту або щільної тканини у вигляді петель, вузликів з ниток, стрічок, розфарбовували і прикрашали аплікаціями. Закладка прикріплювалася до краю обраних листів книги або охоплювала лист з обох сторін. (Слайд 4)

В Україні в 15-16 ст. були дуже популярні закладки-паворози (від давньослов'янського «мотузка», «зав'язка»). Це такі конструкції з декількох стрічок, шнурів, тасьми, прикріплених до тримачів найрізноманітнішої форми. Паворозом можна було закладати кілька сторінок відразу. (Слайд 5)

У 18-19 ст. в книгах «оселилися» довгі та вузькі шовкові або плетені стрічки. Одним кінцем вони кріпилися до верхньої частини корінця, а інший кінець виходив за межі нижньої частини книги. Такі стрічки зустрічаються й досі в дорогих і подарункових виданнях. (Слайд 6)

А ще пару століть назад серед панянок було модно залишати між сторінок замість закладок засушені квіти або мереживні хусточки. (Слайд 7)

З розвитком друкарства у закладки почалося нове життя. Паперові закладки стали дуже барвистими, а коштували копійки. Не дивно, що люди купували їх у великій кількості. Однак в моді як і раніше залишалася індивідуальна закладка, виконана вручну: тканина, шовкова, вишита та ін.

В кінці 19 ст. з'явилися технічні закладки. Автор першої з них – німець М. Кінлі. Його винахід – металева пластинка з косим прорізом, в який засовують куточок потрібної сторінки. Трохи пізніше швед І. Ліндлер запропонував «прищіпку» – лист затискався тонкою смужкою з пружної сталі. (Слайд 8)

А на початку 20 ст. американець У. Мартін вигадав магнітну закладку із тканини та паперу. Він прикріпив на кінцях смужок маленькі плоскі магніти. Вони притягувалися один до одного крізь папір, а зігнута вдвічі смужка тримала потрібну сторінку. (Слайд 9)

Багато було вигадано різних складних і простих закладок, але найпопулярнішими як два століття назад, так і в наші дні залишаються паперові. (Слайд 10)

З другої половини 19 ст. на закладках почали друкувати різноманітну додаткову інформацію у вигляді календарів, лінійок, анонсів книг, подій, адрес книжкових магазинів, реклами. (Слайд 11)

Ось така довга історія у маленької закладки. А скільки користі вона приносить: доглядає за книгою, перешкоджає переламуванню корінців, загинанню кутів сторінок. Завдяки закладці до нас дійшли неушкодженими книги-раритети, ці справжні шедеври мистецтва друкарства. (Слайд 12)

Як виготовити закладку?

Закладки можуть бути різні, все залежить від вашого творчого потенціалу. Але деяких правил все ж потрібно дотримуватись під час виготовлення книжкових закладок:

- 1) закладки не повинні бути дуже товстими;
- 2) розфарбовувати закладки потрібно так, щоб вони не забруднили книгу. Розфарбовку можна замінити аплікацією;
- 3) ширина закладки в середньому не має перевищувати 4-5 см.

### VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

Ось і закінчилася ще одна наша подорож. Давайте перевіримо, що ви засвоїли. Яких правил потрібно дотримуватись під час виготовлення книжкових закладок?

Відповіді дітей:

- 1) закладки не повинні бути дуже товстими;
- 2) розфарбовувати так, щоб вони не забруднили книгу. Розфарбовку можна замінити аплікацією;
- 3) ширина закладки не має перевищувати 4-5 см.

**VII. Домашнє завдання:** зробити закладку.

 Презентація до уроку:

<https://drive.google.com/file/d/I6VATmrU3QHmrSiDQtfqxPHty8HqGVc-i/view?usp=sharing>







**Світлана БОСАК,**

вчителька української мови та літератури  
КЗ «ВЛ №2»

## ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

### Артбук

### «Упізнай письменника за фактами життя»

**Артбук – це добірка фотографій та ілюстрацій, об'єднаних однією темою.**

Артбук як сучасний прийом візуалізації навчального матеріалу можна застосувати на уроках української літератури. Завдяки можливостям артбука великі обсяги інформації можна яскраво представити в лаконічній, згорнутій, зручній і логічній формі, зробивши акценти на ключових моментах.

Використання артбуків на уроках літератури робить навчальну діяльність більш продуктивною, активізує пізнавальний інтерес, сприяє концентрації уваги, розвитку асоціативності мислення, креативності, художнього смаку.

**Важливим аспектом використання артбуків є поєднання словесної, символічної інформації і наочних образів.**

Це можуть бути індивідуальні або колективні артбуки, статичні або інтерактивні, присвячені улюбленим письменникам, творам, літературним героям, жанрам тощо.

Артбук однієї теми «Упізнай письменника за фактами життя» – це поєднання колекції світлин та ілюстрацій з підбіркою незвичайних фактів життя митця. У межах теми учні вільні. Вони опрацьовують цікаву інформацію про дитинство письменника, місця перебування, захоплення, сім'ю, знакові твори, людей, які відіграли вагомую роль у його долі тощо. Це може бути проект або завдання на кілька уроків. Діти практикують самостійне дослідження запропонованої теми, вчать шукати цікавинки, перетворюють результати пошуків на своєрідний мистецький об'єкт.

**У самовираженні діти отримують свободу, але є кілька вимог:**

- ✓ Робота повинна бути дослідженням теми, запропонованої вчителем.
- ✓ Результат цієї роботи має бути цікавим, містити інтригу. Однокласники, переглянувши артбук, мають чогось навчитися.
- ✓ Дотримання часових рамок.

Своїм старшокласникам я пропонувала створювати артбуки під час вивчення біографії письменників. Учні виділяли в життєписі митців захопливі події та цікаві факти, які стосувалися різних періодів та сфер життя: дитинства, захоплення, особистого життя, політичної діяльності, еміграції, різних досягнень тощо. До них добирали показові та якісні фотографії й зображення. Повинно бути 5 зображень та 5 фактів, які їм відповідають. Продумували відповідне тло, шрифт та колір тексту. Особливу увагу приділяли композиції своєї роботи. Подібні дослідження можна створювати в таких графічних редакторах: *Canva, VistaCreate, Crello, Pixteller*. Одна з вимог - формулювати факти коротко та доступно. Завершивши роботу, кожен учень захищав свій проект, аргументуючи вибір зображень та фактів життя.

Артбук може зробити будь-хто з дітей: тут не потрібні якісь спеціальні знання та вміння, проте технологія виконання вимагає комплексного підходу, творчого та критичного мислення, а також уміння користуватися графічним редактором.

Така робота – це втілення вражень учня від вивченої теми, його ідей та емоцій. Головне, щоб дитина одержала задоволення від естетичного продукту власних пошуків.

Запропонований матеріал є ідеальним помічником для вивчення українських письменників, дистанційного навчання та підготовки до НМТ.

---

*Вивчаймо літературу разом!*

---

★інстаграм [https://www.instagram.com/bosak\\_ukrainska/](https://www.instagram.com/bosak_ukrainska/)

★ютуб <http://surl.li/isinnq>

★пінтерест [https://pinterest.com/bosak\\_ukrainska/](https://pinterest.com/bosak_ukrainska/)

★блог <https://bosaksvitlana.blogspot.com/>

**Посилання на приклади творчих проєктів:**

 **АРТБУК «УПІЗНАЙ ПИСЬМЕННИКА ЗА ФАКТАМИ ЖИТТЯ»**

[https://drive.google.com/file/d/IY6HwaPNX0-zaHIPOZOOSWPk6JT5mTq7z/view?usp=drive\\_link](https://drive.google.com/file/d/IY6HwaPNX0-zaHIPOZOOSWPk6JT5mTq7z/view?usp=drive_link)





**Оксана НІДЗЕЛЬСЬКА,**  
вчитель математики,  
КЗ «ВЛ №4»

## Площа прямокутника, формула обчислення площі прямокутника

Урок присвячений вивченню основного поняття площі, формули для її обчислення та застосування цих знань у розв'язуванні практичних задач.

### Очікувані результати.

Буде: закріплено поняття площі фігури, вміння порівнювати та визначати площу фігур, розбитих на квадратні сантиметри та способом накладання фігури одна на одну; ознайомлено учнів із правилом обчислення площі прямокутника та вивчено формулу для її обчислення; учні будуть знати як обчислювати площу; будуть вміти розв'язувати практичні задачі на обчислення площі прямокутника; розвивати математичну компетентність, пам'ять, увагу, мислення, комунікативні навички; використовувати знання в життєвих ситуаціях; виховувати старанність, любов до рідної землі.

### Тип уроку:

урок вивчення нового матеріалу

### Обладнання:

презентація, лінійки, рулетки, роздатковий матеріал.

## Хід уроку

### I. Організаційна частина.

#### 1. Привітання.

#### 2. Емоційне налаштування на позитив. Передбачення на урок.

У застосунку Wordwall (ворд вол) знайшла цікаві передбачення на урок для дітей. Скористайтесь QR-кодом і прочитайте своє передбачення.

Слайд 1 (перейти за QR-кодом)

### II. Актуалізація опорних знань.

Сьогоднішній урок асоціюю з забігом на певну дистанцію, лише віртуальним. Недаремно заздалегідь попросила вас на полях зобразити цю дистанцію у вигляді прямокутника зі сторонами 1 см та 3 см і поділити його на квадратні см. Кожен квадратик – це певне завдання. Хто з ним справляється, зафарбовує квадратик в улюблений колір. Таким чином в кінці уроку ми побачимо, хто з нас дійшов до фінішу.

Будь який забіг розпочинається з розминки. А в нас вона математична.

#### I. Математична розминка (повторення одиниць вимірювання довжини)

##### Слайд 2

Павук бачить метелика на відстані 20 см. Скільки це дм? (2 дм)

Розмах крил білого лелеки 2 м. Скільки це см? (200 см)

В середньому бджола летить за взятком нектару на відстань 2,5 км. Скільки це метрів? (2500 м)

Довжина пташки колібрі 6 см. Скільки це мм? (60 мм).

Кит-кашалот може пірнати на глибину до 2 км, а дельфін пірнає на глибину 300 м. На скільки глибше пірнає кашалот? (на 1700 м)

У річках Азії живе цікава риба-снайпер. Вона може стріляти водою. Причому маленькі рибки стріляють 1 дм, а великі – на 44 см далі. На яку відстань можуть стріляти великі рибки-снайпери? (144 см)

Одиниці якої величини були відповідями? (одиниці довжини)

## 2. Гра «Реставрація» (робота в парах)

### Слайд 3

З якою величиною познайомились на минулому уроці?

Назвіть одиниці вимірювання площі.

Розбийте одиниці вимірювання на дві групи: одиниці довжини і одиниці вимірювання площі

l см<sup>2</sup>, l м, l га, l мм<sup>2</sup>, l мм, l км, l а, l м<sup>2</sup>, l км<sup>2</sup>, l см, l дм, l дм<sup>2</sup>

Розташуйте одиниці вимірювання площі в порядку зростання:

км<sup>2</sup>, см<sup>2</sup>, мм<sup>2</sup>, м<sup>2</sup>, дм<sup>2</sup>, а, га, (мм<sup>2</sup> см<sup>2</sup> дм<sup>2</sup> м<sup>2</sup> а га км<sup>2</sup>)

## III. Формулювання теми уроку.

Оголошення теми уроку.

### Слайд 4

Щоб дізнатися тему сьогоднішнього уроку, потрібно розгадати ребус.  
(Площа прямокутника).

До речі, для цього завдання я скористалась сайтом «Генератор ребусів».

Отже, гостем нашого уроку є прямокутник. Пригадаємо все про цю геометричну фігуру: її характерні властивості, як знайти периметр та навчимося знаходити площу за правилом та формулою.

### Слайд 5

Очікувані результати.

Перед тим як розпочати вивчення нової теми, пропоную озвучити ваші очікування від уроку. Продовжіть речення:

Хочу зрозуміти ...

Хочу навчитися ...

Мені буде цікаво ...

Технологія «Асоціативний куцц»

### Слайд 6

Виберіть слова, які мають відношення до ключового слова «ПРЯМОКУТНИК».

(Апельсин, поверхня парти, двері, картина, хмара, шафа, квітка, зошит, дошка, лінійка).

Чому ви так вирішили?

Мотивація навчальної діяльності.

### Слайд 7

Які характерні властивості цієї фігури? (4 прямих кути, 4 сторони, протилежні сторони однакової довжини)

Як визначити периметр прямокутника?

Каліграфічна хвилинка.

Знайдіть периметр прямокутника довжиною 4 см і шириною 2 см. (l2 см).

Ваш результат співпав із сьогоднішньою датою. Запишіть її.

Дванадцять – яка це частина мови? Який це числівник? Як пишеться складний числівник?

Як цей числівник звучатиме англійською мовою? Польською?

Можливо, хтось іще знає, як можна назвати l2 іншою мовою?

Що в природі пов'язано саме з цим числом? (l2 місяців у році, половина доби).

Запишіть каліграфічну хвилинку: l2.

Охарактеризуйте це число.

Продовжіть ряд чисел, помноживши l2 на 2, 3, 4 ...

Інформаційна хвилинка

### Слайд 8

l2 листопада в Україні відзначають День синички.

Як ви думаєте, чому саме у листопаді відзначають цей день?

Де зимує синичка? Як називаються птахи, що залишаються зимувати на батьківщині?

Чим славиться ця маленька пташечка?



## Слайд 9

Коли синичці потрібна ваша допомога і чим ви можете допомогти їй?

## IV. Фізкультхвилинка

### Слайд 10

До речі, 12 листопада – Всесвітній день боротьби з пневмонією. Пневмонія або запалення легень – гостре інфекційне захворювання, найчастіше воно вражає дітей, літніх людей і людей з ослабленою імунною системою. А легені – це орган дихання.

Щоб треба робити, щоб наші легені були здоровими?

- Зміцнювати імунітет;
- збалансовано харчуватися;
- вести здоровий спосіб життя;
- регулярно займатись фізичною активністю на свіжому повітрі;
- дотримуватись правил особистої гігієни

А ще можна робити зарядку для дихання.

### Актуалізація опорних знань.

На минулих уроках ми познайомились з таким поняттям, як площа.

### Слайд 11

Пригадайте, що таке площа?

(Площа – це величина, яка показує, скільки місця займає фігура на площині).

Як можна порівняти площі предметів, фігур?

(візуально, способом накладання фігури на фігуру, обчисленням квадратних сантиметрів, що помістились у цій фігурі).

А навіщо вміти визначати площу?

Щоб виготовити меблі, щоб визначити, скільки необхідно насіння для посіву поля, скільки потрібно фарби для ремонту квартири, потрібно знайти площу поля, підлоги, стелі, стін. Навіть для того, щоб зробити годівничку для синички, нам також потрібно вміти обчислювати площу.

### Слайд 12

Скажіть, а людям яких професій необхідно знати, як обчислюється площа? (будівельник, плиточник-лицювальник, агроном, військовий, садівник, ландшафтний дизайнер, архітектор, і т.д).

### Слайд 13

## V. Вивчення нового матеріалу.

Тож сьогодні на уроці будемо розв'язувати задачі, з якими зустрічаються у побуті, та задачі, які розв'язують люди певних професій, коли виникає потреба обчислити площу. Але будемо це робити за допомогою правила і формули.

### 1. Створення проблемної ситуації.

Пригадуємо, як ми обчислювали площу фігури на минулому уроці? (Ділили фігуру на квадрати зі стороною 1 см і рахували їх)

Яку одиницю найчастіше ми беремо для вимірювання площі? (1см<sup>2</sup>)

Перед нами прямокутник. Я його заздалегідь поділила на квадратні сантиметри. Порахуйте, яку площу має даний прямокутник (8 см<sup>2</sup>)

Тепер візьму інший прямокутник. Щоб дізнатись його площу мені потрібно знову поділити на см<sup>2</sup>. А це займе багато часу.

Є простіший спосіб обчислення площі і ми сьогодні з ним познайомимось.

### 2. Пояснення нового матеріалу

Скільки кв.см є у прямокутнику в одному ряду?

А скільки таких рядів є?

То скільки всього отримали квадратів зі стороною 1 см? (8 квадратів)

Що це значить? (Площа цього прямокутника – 8 квадратних сантиметрів).

Поміркуйте, як пов'язані між собою числа: 4, 2 та 8.

4 помножити на 2, або 2 помножити на 4 буде 8

Отже, можна зробити висновок: щоб знайти площу цього прямокутника, потрібно 2 см помножити на 4 см, або 4 см помножити на 2 см. Отримаємо 8 квадратних сантиметрів.

Поміркуйте, що в цьому прямокутнику означають 4 см і 2 см.  
У цьому прямокутнику 4 см і 2 см означають довжини його сторін. 4 см – довжина, 2 см – ширина.

То як знайти площу прямокутника?

(Потрібно виміряти довжину сторін прямокутника і помножити їх одна на одну)

Для обчислення площі існує формула.

$S = a \cdot b$  (де  $a$  - довжина прямокутника,  $b$  - ширина прямокутника)

Заплющіть очки і відтворіть в пам'яті площу прямокутника.

А тепер давайте зробимо невеличку фізичну вправу. Щоб краще запам'ятати формулу, напишіть її голівкою.

### 3. Вивчення правила знаходження площі.

Слайд 14

### 4. Первинне закріплення.

Слайд 15

Визначте площі прямокутників із заданими довжинами сторін, користуючись правилом і формулою.

### 5. Практична робота. Розв'язування задач.

Який інструмент має бути у нас для того, щоб знайти площу? (лінійка, рулетка)

Знайдіть площу свого пеналу. Яка буде площа пеналу, якщо ми його повністю розгорнемо?

Знайдіть площу зошита. Якою приблизно площею має бути обгортка для зошита?

Площа кімнати  $20 \text{ м}^2$ . Батьки хочуть купити килим в цю кімнату. У магазині продавець їм запропонував два килими прямокутної форми. Розмір першого  $3 \text{ м}$  на  $2 \text{ м}$ , а другого -  $3 \text{ м}$  на  $4 \text{ м}$ . Який килим виберуть батьки?

$$3 \cdot 2 = 6 \text{ м}^2$$

$$3 \cdot 4 = 12 \text{ м}^2$$

Скільки потрібно купити лаку для того, щоб полакувати підлогу нашого кабінету, знаючи, що на  $1 \text{ км}^2$  іде  $200 \text{ г}$  лаку?  
Для чого потрібно це знати?

### 6. Робота над задачею (за умови залишку часу)

Уявімо, що у нашій класній кімнаті ми вирішили поклеїти стіни шпалерами. І рулон шпалер шириною  $1 \text{ м}$  та довжиною  $10 \text{ м}$  коштує  $500$  грн.

Скільки рулонів потрібно купити, щоб заклеїти усі стіни?

Що потрібно знайти, щоб дати відповідь на запитання? (площу усіх стін)

Що для цього треба зробити?

Що можна було б іще зробити, щоб економніше підійти до цього питання? (відняти площу вікон та дверей)

Як можна заробити вам кошти на шпалери? (макулатура)

## VI. Підсумок та рефлексія навчальної діяльності.

Що нового ви дізналися і навчилися на уроці?

То як знайти площу прямокутника?

Якими одиницями вимірювання площі ми сьогодні користувались?

Чи необхідні нам у житті знання про вимірювання площі? Доведіть.

Чи справдилися ваші очікування?

З яким настроєм закінчуєте урок?

## VII. Домашнє завдання.

### Тест "На урок" в Класрум (Слайд)

- ✓ Завдання для опрацювання:
- ✓ Знайти площу:
- ✓ квітника, довжина якого  $5 \text{ м}$ , ширина  $4 \text{ м}$ ;
- ✓ підлоги, довжиною  $6 \text{ м}$ , шириною  $8 \text{ м}$ ;
- ✓ земельної ділянки, завдовжки  $100 \text{ м}$ , завширшки  $30 \text{ м}$ ;
- ✓ кахелю, довжина і ширина якого  $40 \text{ см}$ ;
- ✓ шпалер, довжина яких  $10 \text{ м}$ , ширина –  $1 \text{ м}$ ;

✓ дзеркала, розміром 70 см на 70 см.

📖 Презентація до уроку

[https://drive.google.com/drive/folders/lxHfI4V3zanIYB2LumSCipLfAPO\\_Go\\_8X?usp=sharing](https://drive.google.com/drive/folders/lxHfI4V3zanIYB2LumSCipLfAPO_Go_8X?usp=sharing)





**Тетяна КОРОЛЬ,**  
вчителька англійської мови КЗ «ВЛ №13»



**Оксана ЛИСАК,**  
вчителька географії КЗ «ВЛ №13»

## Конспект інтегрованого уроку у 9 класі з англійської мови та географії

### Ecological problems of mining mineral resources in Ukraine Екологічні проблеми видобутку копалин в Україні

- Aims:
- to identify the major ecological problems associated with mining activities in Ukraine;
- to develop communication competence in foreign and mother tongue, ability to discuss environmental issues and present ideas, critical thinking and scientific skills exploring technologies and methods to reduce mining's ecological footprint;
- to evaluate the balance between economic benefits and ecological costs, to understand the impact of mining on local communities, solving ecological problems;
- to develop digital competence using digital tools to research and analyze data in presentations, practise collaboration and teamwork;

- to promote eco friendly behaviour, environmental responsibility, to encourage students discuss strategies for reducing harm
- to understand the geographical distribution of mineral resources in Ukraine.

### Мета:

назвати глобальні проблеми людства; назвати види найбільш забруднюючих природне середовище; охарактеризувати поширення глобальних проблем видобутку та їх наслідки на території України; проаналізувати причини виникнення проблем та вирішення цих проблем, оцінювати наслідки прояву проблем видобутку корисних копалин для окремих регіонів України і країн світу; зв'язок з іншими предметами – хімією, фізикою, обговорити роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язанні; обґрунтувати можливі шляхи подолання глобальних проблем.

## Хід уроку

### I. Привітання. Оргмомент.

Сьогодні у нас незвичайний урок. Круглий стіл по обговоренню екологічних проблем з видобутку корисних копалин в Україні, як однієї з глобальних проблем світу та України.

У нас на присутні учасники круглого столу:

Представник громадської організації із землекористування – учениця І;

Представник із захисту довкілля – Greenpeace – учениці 2,3;

Представник захисту довкілля в умовах військової агресії – учень 4;

Та делегація, яка представляє міжнародні організації Євросоюзу, яку очолює Король Тетяна Іванівна – вчитель англійської мови.



<p><b>We are going to ....</b></p> <p>Listen, watch, read and write</p> <p>Talk and discuss problems of industrial waste dumping</p> <p>Learn about ecological problems</p> <p>Present project works</p> <p>Find the ways out</p> <p>Develop critical thinking</p>	<p><b>Outcomes:</b></p> <p>You will be able to</p> <p>Analyze industrial pollution in UA</p> <p>Express our ideas about ecological issues</p> <p>Use vocabulary and grammar rules in the speech</p> <p>Give advice how to be 'green' and healthy</p>
--	--

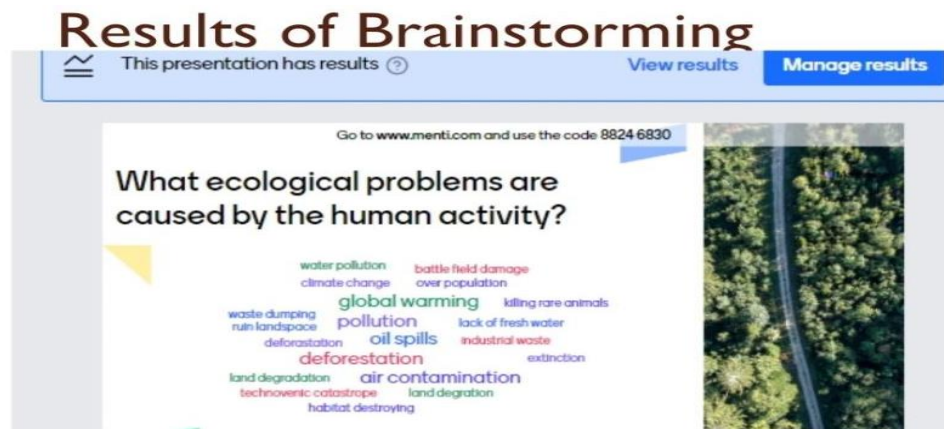
## 2. Вступ .

### Warm up (Уведення в іншомовну атмосферу)

Мозковий штурм: The video, we are going to watch, gives you ideas how people change the world. Your task is to note the problems shown in the M.Jackson's clip

URL: <https://youtu.be/XAi3VTSdTxU?si=-vcXUbNT9Mcqsfez>

then use the Mentimeter link and help me to show the result of our group efforts, please.



Word Wall link helps us to review some topic vocabulary.

URL: <https://wordwall.net/resource/7034540>

T- PS : So let us outline the main problems which the mankind causes

PI – People use lands, waters, air to make living conditions better P2-

.....

## 3. Основна частина.

### Вчитель географії: Що чекає людство в майбутньому?

У XX столітті разом із глобальними проблемами виникла система поглядів на майбутнє – **футурологія**. Прогнози **песимістів**: до середини XXI ст. проблеми будуть загострюватися, людство не зможе впоратися з ними і почне поступово вимирати... На думку **оптимістів**, людству вдасться успішно подолати глобальні проблеми та гідно вступити в майбутнє в гармонії з природою.

### Вчитель географії :

У нас на зв'язку представник громадської організації з землекористування.

### Учень I

Він розповість нам про екологічні проблеми та використання земельних ресурсів в умовах інтенсивного видобутку корисних копалин. В умовах швидкого розвитку промисловості, енергетики і транспортних комунікацій, інтенсивного видобутку корисних копалин, активної хімізації сільського господарства відбувається різкий ріст рівня забруднення навколишнього природного середовища, що призводить до виснаження та погіршення якості ґрунтів. Відновленням даних земель часто нехтують та заходи по рекультивациі майже не проводяться.

Особливий статус мають землі, що знаходяться в районах промислового використання корисних копалин в Україні.

Сюди відносяться регіони Донбасу, Дніпровського, Рівненського, Житомирського, Львівсько-Волинського басейнів та інші. Техногенно перевантажені землі цих регіонів становлять близько 18 тис. км2 або

3% території країни. Внаслідок експлуатації надр із користування виводяться величезні площі сільськогосподарських угідь, виникають нові антропогенно-гірничопромислові ландшафти з відвалами, териконами, шлако сховищами, кар'єрами. Площа таких земель сягає близько 80 тис. га. Окремі місцевості в районах промислового використання корисних копалин відносяться до територій екологічного лиха і є непридатними до обробітку. Також радіаційно забруднені землі. Вони, як правило, розташовані в епіцентрі негативного техногенного впливу. Нині в Україні проводяться екологічні дослідження з метою відстеження наслідків впливу гірничодобувних галузей на навколишнє середовище і земельні угіддя. В наукових працях зазначається, що внаслідок видобутку корисних копалин, їх збагачення та перероблення спостерігається **опустелювання земель**, деградація та знищення ґрунтового покриву, а також забруднення поверхневих і підземних вод, підтоплення земель, засолення малих річок тощо. На даний час ліси покривають 30% території суші, але щорічно ця площа скорочується. Деревина є природними поглиначами вуглекислого газу, утворюють свіжий кисень, а також допомагають регулювати температуру та кількість опадів. Ліси – це «легені планети», які забезпечують Землю киснем. Щорічно в атмосферу виділяється 400 млрд. т. кисню, проте його витрати сьогодні значно більші. Наприклад: 1 реактивний літак, перелітаючи з Європи в Америку, спалює від 50 до 100 т. кисню. Нині темпи знищення вологих екваторіальних лісів планети в багато разів перевищують швидкість їх відновлення. Протягом 15 років планета втратила понад 125 млн. га лісу. Одночасно із вирубкою лісів йде процес опустелювання. Отже, ліс – це найголовніший стабілізатор навколишнього середовища, виробник кисню та головний об'єкт, що поглинає вуглекислий газ. Припинення техногенного опустелювання та рекультивация порушених територій – одна з найскладніших і найвитратніших робіт.

Зниження вмісту озону в атмосфері загрожує природі та людству вимиранням. Найбільша діра знаходиться над Антарктикою.

Виявлення можливостей і доцільності сільськогосподарського використання зруйнованих земель у районах видобування корисних копалин повинно ґрунтуватися на проведенні комплексних досліджень. Гірничодобувна промисловість є для України стратегічно важливою.

Вчитель географії: Надаємо слово представнику науковцю інституту екології по вивченню екологічного стану видобутку корисних копалин в Україні – організації Greenpeace

## Учениця 2

Людство нині вступило в новий етап взаємодії з навколишнім природним середовищем, стихійне використання його ресурсів. Тому треба враховувати вплив на природу, на біосферні процеси антропогенних навантажень на навколишнє природне середовище та окремі його компоненти. Вчені нашої організації: біологи, кліматологи, екологи, економісти, політики зібралися вивчити та вирішити проблеми використання природних ресурсів та наслідків в Світі та Україні. По-перше, кількість населення зростає досить високими темпами. Одночасно швидко збільшуються негативні навантаження на природу, забруднюються внутрішні водойми, моря, повітря, виснажуються і деградують ґрунти, скорочуються площі лісів, вичерпуються мінерально-сировинні й біологічні ресурси тощо. При видобутку корисних копалин розробляється великий об'єм родючих земель.

При цьому зазначена проблема, може бути вирішена як за допомогою законодавчих аспектів, так і односторонніх дій кожного з нас. Особливої ваги набуває дотримання підприємствами вимог чинного законодавства та заходів екологічної безпеки. На очищення забрудненого повітря, води і ґрунту знадобляться мільйони років. Повітря забруднюють промислові об'єкти, які викидають в атмосферу різні гази і токсини, а також використання природного палива. Воду і ґрунт забруднюють розливи нафти, кислотні дощі, нітрати, пластик, міські стоки, промислові відходи. Споживання викопного палива призводить до викидів парникових газів, що є причиною глобального потепління та зміни клімату. Надмірне споживання ресурсів та створення пластмас (штучно створених матеріалів на основі синтетичних або природних полімерів) створюють глобальну кризу переробки сміття. Розвинені країни скидають свої відходи в океани або відправляють у менш розвинені країни. Робота з ядерними відходами також несе величезну загрозу для здоров'я людей.

**А зараз надаємо слово делегації Євросоюзу, яку очолює вчитель англійської мови.**

## 4. Проектна діяльність

**Teacher:** Eu committee pays attention to the situation in Ukraine . Our experts have done some research work and have got true facts proving the problem, here is the summary. You have done your projects and now it's a high time to see the results of your research.

Students show the presentations and ideas on topics:

- 1 How people use energy.
2. Coal mining.
3. Iron ore mining.
4. Oil extraction.
5. Nature saving organizations.
6. Advantages & Disadvantages of using mineral resources.

### *Sample answers*

#### **group 1 - "EU organizations which protect environment"**

There are several organizations in the European Union dedicated to environmental protection.

1. European Environmental Bureau (EEB): it is the largest network of environmental citizens' organizations in Europe, with over 160 member organizations in more than 35 countries. They focus on biodiversity, climate change, circular economy, and environmental pollution.
2. Climate Action Network Europe (CAN Europe): it has over 170 member organizations in 38 European nations; CAN Europe advocates for sustainable climate, energy, and development policies.
3. GreenIO: it is a coalition of ten of the largest environmental organizations in Europe, working to ensure that the EU prioritizes environmental protection.
4. European Environment Agency (EEA): it provides independent information on the environment to support the development, implementation, and evaluation of environmental policy in the EU.

URL: [13 Top Environmental Organizations in Europe \(ourendangeredworld.com\)](https://ourendangeredworld.com)

In Ukraine we can name such organizations as "Greenpeace Ukraine", "Ukrainian society for the Protection of Birds", "World Wildlife Fund Ukraine". They focus on protecting wildlife, animal and bird habitats and reducing pollution.

#### **group 2 - Coal mining**

Advantages: Coal mining provides energy for industrial production, homes and employment. Disadvantages: Mining pits or a quarry can pose significant environmental challenges. It causes air and water pollution, land degradation and destruction of habitats. Problem solving: The territory should be restored: local communities can do reshaping the land, planting trees, management of water resources etc.

#### **group 3- Iron ore mining**

Iron ore mining is very important for this country's industry and economy, it supplies steel mills, gives jobs, etc. By the other hand, mining activities pollute the environment, can lead to soil erosion, etc.

#### **group 4- Oil extraction**

Oil extraction provides this country with an important energy source, it is essential for economic growth. The places with oil deposits can be found .....(shown on the map). Oil spills in the Black sea make a significant threat to marine life and coastal ecosystems. Government should implement strict safety regulations, etc.

#### **group 5- How people use energy**

People use energy for many reasons in their daily lives and industrial activities.

Energy is used to keep homes and buildings at comfortable temperatures. Cars, buses, trains, and planes rely on energy, often in the form of fuel or electricity, to operate. Electricity powers lights, units and electronic devices we need for modern living. Industries use energy to produce different goods. Agriculture uses energy for everything from planting to harvesting crops. Hospitals and medical facilities use energy to operate equipment. Energy powers telecommunications networks and the internet. Energy is integral to nearly every aspect of modern life, making it a fundamental resource for societal functioning and development.

#### **group 6- Advantages & Disadvantages of using mineral resources**

Mining industries create jobs, stimulate economic activity, and generate revenue for the government, contributing to national development. Mineral resources are essential for manufacturing, construction, and various industries, enabling technological progress and innovation. Coal mining in the East and iron ore extraction in Kryvyi Rih, have resulted in significant habitat loss. Each mining activity results in deforestation, soil erosion, and the alteration of watercourses are widespread consequences. These actions harm biodiversity, impacting vulnerable species and ecosystems. For example, the destruction of wetlands for iron ore mining has severely impacted local bird populations. Air pollution with toxic gases in the atmosphere, causes respiratory illnesses and other health problems in the communities. Water contamination in the rivers leads to lack of drinking water sources and increases risks of waterborne diseases.

### group 7- The ways to find balance

Mankind can't live without technology and industry which make our lives more comfortable. Communities should think more about energy efficiency, using renewable energy sources. Burning fossil fuels causes not only air pollution ,but causes greenhouse effects, which in its turn, leads to climate change. Water contamination affects people's health badly. Don't forget about biodiversity,.....

Our advice is....

**Teacher:** Let's go back to the global environmental issues.

Учитель географії. Повернемось до глобальних проблем довкілля. Що турбує людство?

**Учень 3. Перше . Глобальне потепління** має різні шкідливі наслідки: танення полярного льоду, поява нових захворювань, похемання повеней, зміна пір року. Діяльність людини порушує природну рівновагу атмосфери. Надлишки вуглекислого газу від згорання вугілля, нафти, природного газу зосереджуються в атмосфері та утримують багато тепла – це явище називається парниковим ефектом. За підрахунками вчених за таких викидів протягом наступних 20 років температура на Землі

підвищиться на 3,5°C. Найбільше потепління буде на полюсах. Це призведе до танення льоду в Світовому океані, що підвищить рівень води на 50-100 см. Як наслідок: значні площі на Землі будуть затоплені.

Атмосфера складається з: азоту(78%) і кисню(21%). 1% - інші гази. У результаті господарської діяльності людини в атмосферу попадають газоподібні речовини – пил і тверді речовини. Значну частину(до 90%) усіх викидів займають хімічні сполуки: 1) вуглекислий газ – утворюється в результаті спалювання палива та виробництва цементу. Сам газ не шкідливий, але спричиняє парниковий ефект.

2) сірчаний газ – утворюється в результаті спалювання палива та виплавки кольорових металів. Він є ядовитим і спричиняє загрозу здоров'ю і навіть життю людини.

3) важкі метали – є найбільш небезпечними для людини – цинк, нікель, миш'як та інші.

Існуючі екологічні проблеми представляють великий ризик для здоров'я живих організмів. Брудна вода становить найбільшу загрозу якості життя та здоров'я населення. Стоки річок містять токсини, хімікати та хвороботворні бактерії. Високі температури сприяють поширенню інфекційних захворювань

**Друге. Кислотні опади.** Це усі види метеорологічних опадів (дощ, сніг, дощ зі снігом, туман, град), кислотність яких вища від нормальної (рН > 5,6).

З кінця ХХ століття кислотні дощі випадають у країнах Європи, Північної Америки, Азії і Латинської Америки, а також і в Україні. Їх спричиняють сполуки сірки і азоту внаслідок спалення викопного палива, виверження вулканів, гниття рослин. Кислотні опади ушкоджують будівлі, пам'ятники культури, ліси, врожаї багатьох сільськогосподарських культур, погіршують стан ґрунтів і водних екосистем. В Україні найчастіше кислотні дощі випадають у Кривому Розі. Там можна спостерігати бродячих тварин рожевого кольору. Частки пилу при добуванні залізної руди в повітрі сполучаються з краплями дощу і випадають на території міста. Ґрунт має оранжево-червоний колір. Окиси сірки та азоту, що потрапляють у атмосферу внаслідок роботи ТЕС і автомобільних двигунів сполучаються із атмосферною вологою, утворюють дрібні крапельки сірчаної та азотної кислот, які переносяться вітрами й випадають на землю у вигляді



кислотних дощів. Ці дощі мають шкідливу дію. Сьогодні перехід на відновлювані джерела енергії, такі як сонячна енергія, вітер, біогаз та геотермальна енергія, стає все більш популярним і економічно вигідним. Як бачимо, людство стикнулося з великою кількістю проблем. Якщо люди продовжуватимуть рухатися вперед у такий шкідливий для майбутнього спосіб, то майбутнього не буде. Вирішення глобальних екологічних проблем починається з нас самих, наших родин і громад, зі змін у свідомості, аби зберегти своє навколишнє середовище комфортним, безпечним, різноманітним.

**Вчитель географії:** Слово надається Представнику захисту довілля в умовах військової агресії.

#### Учень 4.

В Україні військові дії шкідливо впливають на екологічний стан не тільки на території України, а і на весь світ. Вибухи, як і газ фреон, руйнують озоновий шар, який захищає нас і всю біосферу від ультрафіолетового випромінювання, Сонця, що може призвести до онкозахворювань шкіри та інших захворювань. Діяльність людини і так порушує природну рівновагу атмосфери. Дим, пожежі руйнують не тільки озоновий шар, а і землі, родючі ґрунти. Викликають підвищення температури. Затоплення шахт на Донбасі представляє велику небезпеку. У зв'язку з тим, що з глибиною збільшується температура та радіація, при затопленні вода попадає в ґрунти, підземні води, річки, що негативно впливає на флору і фауну. Велику небезпеку несуть людству промислові аварії. 26 квітня 1986 року на Чорнобильській АЕС відбулася найбільша глобальна екологічна катастрофа техногенного походження. І внаслідок військової агресії під час викопування окопів російськими військовими, був викид радіації в атмосферу.

Обстріли Запорізької АЕС несуть глобальну небезпеку для світу, не тільки лише для України. **Забруднення** спричинене спуском у водойми теплих вод від різних енергетичних установок. У річках, які знаходяться поряд із ТЕС і АЕС порушуються умови нересту риб та гине планктон. Наприклад: АЕС скидають у водойми воду, нагріту до 45°C.

Військовими діями знищена велика кількість тварин і рослин, яка занесена в Червону книгу.

#### Світ готовий допомогти Україні, якщо будуть виконані наступні умови:

Використання альтернативних видів джерел. Альтернативні види палива включають: у тому числі нафтові, газові, газоконденсатні природний газ (стиснений), пропан (зріджений нафтовий газ), водень, отриманий з біологічної маси, біодизель, спирт (включаючи етанол і метанол), природні бітуми, газонасичені води, газогідрати, спиртові суміші з бензином або іншими видами палива, електроенергія. Основними та найбільш ефективними напрямками відновлюваної енергетики в Україні є: вітроенергетика, сонячна енергетика, біоенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика.

Нетрадиційні джерела та види енергетичної сировини – речовини рослинного походження. Прикладом твердого альтернативного палива є паливні гранули – пресовані горючі біовідходи.

Належність палива до альтернативного підтверджується документом про ідентифікацію палива, що видається уповноваженим органом виконавчої влади у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

1. **Безвідходне видобування корисних копалин;**
2. **Безвідходне виробництво, створення маловідходного та безвідходного виробництва;**
3. **Переробка вторинної сировини, тобто комплексне використання, комбінування;**
4. **Використання металобрухту, макулатури, пластика.**
5. **Обережне видобування нафти з шельфу морів та транспортування, потрібно слідкувати за станом суден, які транспортують паливо;**
6. **Розвивати трубопровідний транспорт - по вантажообігу трубопровідний транспорт стоїть на першому місці;**

7. Покращувати технології з видобутку та переробки нафти, реконструкції нафтопереробних заводів щодо переробки нафти;
8. Змінити застарілі технології та засоби видобутку корисних копалин, перехід до матеріалів та енергозберігаючих технологій

Досвідом запрошуємо поділитись наших гостей з Євросоюзу!

## 5. Watching.

**Teacher:** Well, our students at school are encouraged to do simple things to protect the local environment. We'll show a short video and then discuss how Ukrainian kids can act.

watching: URL: <https://youtu.be/oROsbaxWH0M?si=vm66wmqbbqF9nJF5s>

Pay attention to these questions:

- Where is a project done?
- What do they do each working day? Why?
- Which activity would you like to join ?
- How does the environment depend on a person's behaviour?

After watching a video students discuss and outline steps of eco friendly behaviour.

## 6. Self-testing.

**Teacher:** The experts draw your attention to the popular "GREEN" trend nowadays. Everyone tries to do his best not to harm the environment. Let us test one's impact on nature. Use this link and answer some questions, please. ( time limit 5 min.) <https://www.footprintcalculator.org/home>

**Teacher:** Many people live and never think about what the future generation will inherit, that's why we do a self test "Ecological footprint" So, can you show your results?.....How many planets does it take to sustain your lifestyle?

Everyone has been surprised how much harm we do every day.

## 7. Writing practice

**Teacher:** To help our planet survive we should do usual things like rubbish sorting. Overuse of resources leads to a catastrophe. Let us practice using Conditionals and say what happens if.....

( Grammar: ( *if sentences, should*))

**Look at the scheme. Make up sentences as in the example.**

- 1 People burn fossil fuels.
- 2 Greenhouse gases are produced
- 3 The planet gets warmer.
- 4 The ice at the North and South Poles melts.
- 5 Sea level rises.
- 6 Floods hit different parts of the world

*Your variant*

- 1 If people burn fossil fuels, greenhouse gasses will be produced
- 2 If greenhouse gasses are produced.....

**Teacher:** How can we improve our living conditions?

Clean up rubbish

Use renewable forms of energy

Stop cutting down trees

Build wildlife parks

Recycle plastic and other things

Ban cars from the city centre

Animals won't lose their habitats

The air will be cleaner

Men'll protect rare species from extinction

Mankind will stop polluting the environment

We'll save natural resources

People won't catch diseases

Remember the RRR rule and save Nature!

Recycle, Reuse, Reduce

**8. Reading:** Exercise 4 , page 80. ( Nesvit , English 9)

## 9. Заклучна частина уроку.

**Teacher:** We won't live doing nothing. We need to be active "green" if we want to show this beautiful world to the next generations. Which advice should be given?

/students give ideas working in groups of 4/

1. **Conservation: Protecting habitats, restoring native plant and animal populations, and creating nature reserves can help preserve local ecosystems.**
2. **Implementing eco-friendly practices such as reducing waste, recycling, and using sustainable products can minimize environmental impact.**
3. **Community Involvement: Encouraging local communities to participate in conservation activities and raise awareness about the importance of protecting nature.**
4. **Legislation: Advocating for and supporting environmental policies and laws that protect natural resources and promote sustainable development.**
5. **Education: Educating people about the significance of biodiversity and the need to protect it can lead to more informed and responsible actions.**

**Teacher:** By taking these steps, we can contribute to the preservation and restoration of our local natural environments.

### *Summarizing & Reflection*

*Name 3 things you have learned about.*

*Name 2 things you will use in the future.*

*Name 1 thing you have been confused with*

### **Home Assignment .**

Exercise 7 , page 81.t\*\*\*Produce a leaflet "Let's Save the Planet Together!"



**Людмила ГАВРИЛЮК,**  
вчитель початкових класів  
КЗ «ВЛ №30 ім.Тараса Шевченка»

## ВИХОВНИЙ ЗАХІД

### «Калейдоскоп зимових свят»

#### *«Українські народні свята, що розпочинають зиму».*

Актуальність обраної теми, обумовлена реаліями сучасності та необхідністю формувати в підростаючого покоління усвідомлення важливості збереження традицій і звичаїв українського народу, виховувати повагу до культурного та історичного надбання України, толерантність до культурної спадщини інших народів світу. У процесі спільної активної участі в заході в учнів формуватиметься почуття поваги до сімейних та суспільних цінностей, взаємодопомоги та доброчесності шляхом діяльнісного підходу.

#### Цілі заходу.

Сформувані в учнів уявлення про багатогранність та значущість українських і європейських традицій зимових свят, показати спільні та відмінні риси.

Розвивати ключові компетентності: соціальну та громадянську (усвідомлення важливості збереження традицій), культурну (збагачення знань про обряди і звичаї), уміння вчитися впродовж життя (цікавість до нової інформації).

Формувати творчі здібності через виконання акторських вправ і завдань, сприяти розвитку емоційного інтелекту (вміння висловлювати почуття, пов'язані зі святами). Виховувати повагу до культурного надбання України та інших народів, толерантність до різних релігійних і етнічних традицій.

Розвивати доброчесність, акцентуючи увагу на важливості чесності, взаємодопомоги, поваги до сімейних і суспільних цінностей.

#### Очікувані результати заходу.

Учні зможуть назвати основні українські зимові свята, їх обряди та традиції, а також свята інших народів Європи.

Зможуть порівнювати традиції різних культур, знаходити спільне і відмінне, висловлювати власну думку про значення традицій у житті людини.

Розвинути вміння співпрацювати в групах під час виконання завдань.

Проявлять творчість та акторські здібності під час інсценування обрядів. Виявлять розуміння важливості збереження культурної спадщини та доброчесності як основи міжособистісних стосунків.

Обладнання: вишиті рушники, виготовлені декорації сільської хати, туристичні ваучери.

#### Хід позакласного заняття

##### I. Організаційний момент.

1. У народі кажуть: «Гість у дім-радість з ним».
2. Прочитайте девіз нашого уроку та скажіть як ви розумієте вислів Генрі Форда, американського конструктора автомобілів?  
Зібратися разом – це початок,  
Триматися разом – це прогрес,  
Працювати разом – це успіх.



## II. Повідомлення теми та цілей позакласного заняття.

Так, досягти успіху можна тільки тоді, коли ти вмієш співпрацювати з іншими. Сьогодні ми будемо працювати в групах. Клас об'єднано у три творчі групи: «Всезнайки», «Театрали», «Миколайчики». Кожна група отримала завдання, працювала над ним і сьогодні буде себе презентувати.

Чи любите ви подорожувати?

Сьогодні подорожуватимемо віртуально. Мандрівка наша буде в минуле.

Коли люди подорожують далеко, щоб почувати себе впевнено і легально в тій чи іншій країні, то вони купують туристичний ваучер. У вас усіх теж є такий ваучер. Ви всі знаєте, що подорожувати можна бізнес-класом, коли людина багато працює і має гарний прибуток. Класом комфорт, коли з тих чи інших причин коштів менше, а також економ-класом, коли коштів ще менше.

Під час мандрівки ви будете дбати про те, яким класом подорожувати. Потрібно буде виконувати певні завдання. Якщо завдання ви виконали швидко та правильно, то зафарбуйте комірку в зелений колір, якщо припустилися помилки або вам допомагав товариш - у жовтий, і якщо завдання не виконали – у червоний колір. У кінці подорожі ваш ваучер матиме певне забарвлення. Ви зможете зробити висновок, яким класом подорожували.

**Сьогоднішній захід ми розпочнемо з вірша Романа Завадовича.**

**Мене навчила рідна мати**

**Звичаї рідні шанувати,**

**І рідну мову, й рідний спів,**

**І славу пам'ять прадідів.**

Кожна людина має свою Батьківщину, яку любить понад усе на світі. Бо Батьківщина, як рідна мати, її не можна ні купити, ні заслужити, вона одна у кожного і дається йому від народження. Слово Батьківщина має спільний корінь із словом батьки. Людський рід складається з поколінь батьків, дідів, прадідів. Ми поважаємо і шануємо старші покоління, але

це не можливо зробити не дізнавшись про чудові народні свята, звичаї і обряди. Саме нам, молодому поколінню, зберігати, любити і продовжувати народні звичаї і обряди українського народу. Свято в українській народній традиції завжди займало провідну роль. Кожне з них має свої особливості, традиції та обряди.

Тема нашого позакласного заходу « Українські народні свята, які розпочинають зиму». Сьогодні ми дізнаємось про те, як у нас в Україні шанували Святу Варвару, відзначали свято Андрія Первозваного, Святого Миколая та історію виникнення цих свят; познайомимось з народними прикметами, які пов'язують із цими святами.

## III. Основна частина.

Вирушаймо в подорож у минуле. Ці події відбувалися у 300 році від Різдва Христового. Порахуйте, будь ласка, на скільки років ми повертаємося в минуле. Запишіть це число (1720). Якщо ви порахували самостійно, то зафарбуйте клітинку у зелений колір. Допоміг товариш - у жовтий. Не змогли порахувати - червоний.

Полинемо на 1720 років у минуле. Ви подивитесь відео. Дикторська група «Всезнайки» його озвучить. Відео буде з сурдопереводом. Це для того, щоб його змогли зрозуміти люди з вадами слуху. На землі є багато людей з особливими потребами, багато таких дітей навчаються в школах і ми маємо їм допомагати, щоб такі люди відчували себе повноцінними. Уважно слухаємо представників групи «Всезнайок», щоб легко та швидко виконати завдання.

( Відео озвучує двоє дітей із групи).

Православні християни відзначають 4 грудня День святої великомучениці Варвари, яка вважається великою рукодільницею та покровителькою жінок. Варвара народилася у знатній язичницькій родині, в місті Іліополі (на території сучасної Сирії). Батько Варвари Діоскор рано втратив дружину і дуже любив свою єдину донечку . Щоб вберегти дочку від небезпек та спілкування з християнами, він збудував для неї вражаючий замок, звідки Варвара виходила тільки з дозволу батька. Згодом Діоскор дозволив Варварі виходити з замку. В місті вона

познайомилася з християнками, які розповіли їй про Бога-творця. Варвара охрестилася. Дізнавшись про це, батько зрікся своєї доньки і віддав її владі, дозволивши стратити.

Нині мощі Варвари покояться в Києві у Володимирському соборі.

Варвару вважають своєю покровителькою будівельники, ремісники, шахтарі.

Прикмети на святої Варвари.

(Зачитують по черзі два учні з групи « Всезнайки»)

Якщо в ніч на Варвари небо чисте, слід чекати холодів. Якщо вдень на Варвари тепло – слід чекати хорошого врожаю.

Якщо дим на Варварин день з димарів стелився низько, можна чекати потепління. Люті заморозки на Варвари-до довгої й холодної зими.

Чого не можна робити на Святої Варвари.

У день Святої Варвари для жінок вважалося гріхом прати, білити хату, а також займатися ремеслами. Дозволялося вишивати і ткати.

На День Варвари у жінок було заведено йти по воду добре одягненими та зачесаними. На цій воді варили особливі каші або кутю.

( Учні групи « Всезнайки» перевіряють увагу своїх товаришів).

Ви уважно прослухали розповідь та дайте відповідь на питання

Хто вважає Варвару своєю покровителькою?

Які народні прикмети ви запам'ятали?

Що дозволялося робити жінкам на День Варвари?

#### **Вчитель.**

Оскільки ми подорожуємо, а під час мандрівки люди роблять зупинки. Ми теж перепочинемо на «Поетичній» зупинці. Жінкам дозволялося вишивати візерунки, пропоную скласти невеличкий вірш із словом

«візерунок», скориставшись такими римами: подарунок, поцілунок, малюнок. Якщо у когось з'явиться своя рима, то це також буде доречно.

-Ви склали гарно вірші і впоралися із цим завданням чудово. Оцініть свою роботу.

Яка екскурсія без смачного перекусу та відпочинку?

А який відпочинок без смачних пирогів з маком, які господині традиційно пекли на Варвари?

Пропоную вам усім уявити себе власниками невеличкої пекарні. Порахуйте, будь ласка, скільки потрібно витратити маку, борошна, цукру на 35 пирогів, коли відомо, що на I пиріжок витрачають 10г маку, 30г борошна, 11г цукру.

I група порахує скільки потрібно маку, II – борошна, III – цукру.

( 350 г – маку; 1050г або 1 кг та 50г – борошна; 385г – цукру ).

- Ви були уважними слухачами. Чудово виконували завдання творчої групи. Оцініть свою роботу в групі. Зафарбуйте комірку « Моя участь у мандрівці».

Відпочиньмо трішки, виконавши український народний танок « Гопак».

-Ну і запальний танець у вас вийшов. Відразу й захотілося на якісь вечорниці.

- А чи знаєте ви, як понад сто років тому українці влаштовували вечорниці?

-Зараз ми дізнаємося повернувшись назад у часі. Спробуйте дізнатися в якому році відбувалися події, які ви побачите.

Запишіть невеличкий математичний диктант:

- Перша цифра цього року- це найменше натуральне число, друга- найбільше одноцифрове число, третя- найменше парне число, а четверта – не є натуральним числом. ( 1920 ).

- Оцініть свій математичний диктант, зафарбувавши комірку у відповідний колір.

- Ми побуваємо з вами на Андріївських вечорницях.

(Розповідають про Андрія Первозваного представники групи «Театрали»).

Андрій Первозваний один із дванадцятьох апостолів Ісуса Христа. За середньовічною давньоукраїнською легендою він проповідував у Скифії, тобто на землях сучасної України. На одному з пагорбів Андрій поставив хрест зі словами: «Чи бачите гори ці? повірте мені, на них засяє благодать Божа». Так передрік виникнення міста Києва.

30 листопада – одне з великих та улюблених свят українського народу – день святого Андрія Первозданного або, як у народі називають, свято Калити. Народні традиції міцно переплелися з релігійними та отак і дійшли до наших днів. Вечір напередодні молодь святкувала як „андріївські вечорниці”. Готувались до них у складчину. До одної господині зносили борошно, крупу, сушені яблука та груші й готували пісню вечерю. Бо ж Пилипівський піст. Обов'язково пекли калиту – цю

найвеличнішу ознаку свята. Печеться калита з прісного тіста у вигляді коржа з отвором посередині. Прикрашається родзинками, маком. Старші дівчата в цей день ворожили на заміжжя: чи скоро їх віддадуть і яким буде майбутній чоловік. Примічали, і якою буде погода.

#### **Вчитель.**

Сьогодні і ми з вами повернемося трохи в минуле, щоб відчуті красу та поезію давніх обрядів. А щоб вам, сучасним дітям, було все зрозуміло, попрацюймо над лексичним значенням слів. Попрацюйте в групах. Дізнайтеся за допомогою гаджетів лексичне значення слова коцюба. Тому, що на ній хлопці їхали калиту кусати.

Ви дізналися лексичне значення слова «коцюба». Час завітати до однієї з українських хат, де на нас вже чекають гостинні господарі.

( Діти з групи «Театрالی» інсценізують українські вечорниці. Під час яких хлопці та дівчата збиралися в одній з українських хат. Жартували та розважалися з піснями, загадками, ворожінням та калитою).

#### **Вчитель.**

Ось так весело проходили вечорниці у наших з вами прабабусь та прадідусів, з піснями, танцями та грою в калиту.

Оцініть свою діяльність в групі, зафарбувавши відповідну комірку ваучера.

#### **Вчитель.**

Ми з вами подорожуємо в часі. Дізнайтеся наступний рік нашої подорожі. Пригадайте народний вислів у якому вживається міра розгорнутого кута.

Повернутися на 180 градусів.

Що цей вислів означає?

Повернутися назад

Так. Ми повертаємося назад. Здогадайтеся у який рік. Для цього вам потрібно до градусної міри розгорнутого кута додати градусну міру прямого кута. Запишіть відповідь. Та оцініть себе.

Так. Ми подорожуємо в далекий 270 рік нашої ери. У цей рік в Римській імперії народився улюблений святий багатьох країн. А який, ви дізнаєтеся послухавши пісню. (Лунає пісня «Ходить по Землі святий Миколай»). Так, сьогодні ви дізнаєтеся про життя святого Миколая. А розкажуть нам про нього представники групи «Миколайчики» (Діти розповідають про життя Святого Миколая).

Давно-давно, жив хлопець Миколай. Він був сиротою. Його батьки померли, залишивши синові велику спадщину. Мав Миколай добре серце і хотів допомогти всім довкола. Вночі він брав мішок на плечі з харчами, одягом і грошима та йшов до осель бідняків, залишаючи під вікнами подарунки. Найбільше Миколай любив дітей, тому вони першими отримували подарунки.

Згодом Миколай став єпископом. Він продовжував допомагати всім, хто цього потребував. Коли Миколай помер, то попросив у Бога дозволу час від часу сходити на землю й відвідувати дітей. Бог усміхнувся і сказав:

Знав я, яке буде твоє прохання. Щороку в день своїх іменин зможеш сходити на землю.

#### **Вчитель.**

Напередодні дня Святого Миколая діти в Україні пишуть йому листи та ставлять на підвіконня. Ангел забирає той лист і Миколай знає прохання дітей. Але є й неслухняні діти, тоді їм дістається різочка.

Діти, а як ви вважаєте, чи тільки в Україні шанують святого Миколая?

Так, святого Миколая шанують у багатьох країнах. Це одна і та ж людина. Але кожна країна її називає по своєму та має різні традиції святкування.

Попрацюйте в групах та дізнайтеся за допомогою гаджетів як називають Святого Миколая в Англії та Америці.

В цих країнах Святого Миколая звать Санта Клаус.

Ваш товариш розповідатиме англійською мовою про традиції свята святого Миколая в Англії та Америці. А ви слухайте уважно та перекладіть його розповідь українською.

(Учень розповідає текст англійською мовою).

Santa Claus, as the English call St. Nicholas, comes on December 25, before Christmas. Gets into the house through the chimney. Puts gifts in shoes or socks by the fireplace. While waiting for Santa Claus, children leave him a glass of milk and cookies. Children also write a letter to Santi, describing their good deeds and behavior. At the end of the letter, they ask for dream gifts.

Санта- Клаус, так англійці називають святого Миколая, приходиться 25 грудня, перед Різдом Христовим. Потрапляє в будинок крізь димар. Кладе подарунки у взуття чи шкарпетки біля каміну. В очікуванні Санта Клауса діти залишають йому склянку молока та печиво. Також діти

пишуть листа Санті, в якому описують свої гарні справи, поведінку. В кінці листа просять про омріяні подарунки.

**Вчитель.**

Оцініть переклад тексту.

Порівняйте традиції святкування в Україні та Англії. Чим подібні, а чим відрізняються.

Святий Миколай народився у Римській імперії. Це територія сучасної Італії. І ми з вами щойно побували на Батьківщині Святого Миколая. Знайдіть та покажіть на карті цю державу. Прокладіть маршрут з України до Італії, та назвіть якими країнами подорожуватимете.

Наша подорож завершується. Час повертатися в наш 2024 рік та Україну.

Полічімо скільки потрібно часу, щоб долетіти з Італії в Україну, коли відомо, що відстань між Україною та Італією 2400 км, а швидкість літака 800 км/год?

Оцініть свою роботу, відповідно до попередньо визначених критеріїв.

А також на скільки ви були активними, працюючи в групі.

**IV. Підведення підсумків.**

Наша подорож завершується. Подивіться на свій туристичний ваучер та скажіть, який колір переважає на ньому? Визначте, яким класом ви подорожували.

Ви гарно працювали. Під час позакласного заняття багато дізналися.

Скажіть, як ви можете використати набуті знання в подальшому житті?

На туристичному ваучері залишіть свої відгуки про позакласне заняття та ваші побажання для наступних наших уроків та занять.

Хто бажає зачитати?

Увесь цей час за вами спостерігав Святий Миколай. Він зробив висновок, що ви усі старанні та чемні діти. І він залишив для вас невеличкі подарунки, а ми для нього заспіваємо пісню « Ой, хто, хто Миколая любить»

**Туристичний ваучер**

Прізвище та ім'я \_\_\_\_\_

№п/п	Назва зупинки	Відповідь	Бали
1.	Рік подорожі		
2.	Зупинка « Поетична»		
3.	Зупинка « Міні-пекарня»		
4.	Моя участь у мандрівці		
5.	Рік подорожі		
6.	Моя участь у мандрівці		
7.	Рік подорожі		
8.	Зупинка « Іноземна»		
9.	Зупинка « Аеропорт»		
10.	Моя участь у мандрівці		

**Відгуки про подорож**

-----  
 -----  
 -----

**Подорож « бізнес-класом». Подорож класом « комфорт».**



**Подорож « економ - класом»**





Фотозвіт виховного заходу:



📖 Презентація до заходу:

<https://drive.google.com/drive/folders/IQ9v5AFnXePMieSj75dWOGw3lpI5O7sbM?usp=sharing>





**Лариса ДОБРОВОЛЬСЬКА,**  
вчитель англійської мови, вчитель вищої  
категорії, вчитель – методист.  
КЗ «Вінницький ліцей №2»



**Наталія ХУТОРНА,**  
вчитель англійської мови, вчитель вищої  
категорії, вчитель – методист.  
КЗ «Вінницький ліцей №2»

## Shakespeare\_Today

#Shakespeare\_Today (a bold illusion play) – вистава у стилі модерн, розрахована для учнів старшої школи, аби узагальнити та систематизувати отримані у школі знання про генія класичної англійської літератури, Вільяма Шекспіра. Вистава є «сміливою ілюзією», оскільки Шекспір опиняється у сучасній Україні (2024), зокрема у Вінниці. У Вільяма Шекспіра є своя інстаграм сторінка з безліччю його оригінальних сонетів, віршів, фактів з життя, цитат. А також там можна знайти і сучасні інтерпретації його творів.

## #Shakespeare\_Today

(a bold illusion play)

**Characters:**

**Blogger 1:**



**Blogger 2:**

**Author:**

**Shakespeare:**

**Shakespeare singer:**

**Romeo:**

**Juliet:**

**Hamlet:**

**Bard 1:**

**Bard's 1 Assistant:**

**Bard 2:**

**Bob:**

**Carol:**

**Singers:**

**Dancer:**

**Costumes: white and black style except for William Shakespeare (he is in a costume of his epoch).**

**Equipment: a quill, a guitar, boards-quotations, a background video**



## Scene 1

**AUTHOR:** Tribute to William Shakespeare (with music)

In Stratford-upon-Avon William Shakespeare was born,

On Globe's grand stage, the tales came alive

Where actors thrived, stories revived.

A man of words and wit, he was.

To pen the story of love and strife,

His quill did dance to bring life.

He was a bard of endless grace.

With ink and parchment, his thoughts took flight.

Through tragedies and comedies, his stories alight.

In every line, the world unfolded, so vivid and true,

For the stage was his canvas, where dreams accrued.

**BLOGGER 1:** Can you imagine? William Shakespeare created his world known masterpieces in the late 16th and early 17th centuries.

**BLOGGER 2:** Did you know that William Shakespeare was born on the 23rd of April and died on the 23rd of April?

## Scene 2

A song: [William Shakespeare and Quills \(lyrics\)](#)

[\(instrumental\)](#)

(from [Horrible Histories](#))

**SHAKESPEARE** (*comes into the room where there is the audience, not on stage, walks and says his words, pausing and heading for the place where the mobile phone is placed*): Pure as the driven snow! Out of the jaws of death! I am not in London! Moreover, I'm not in England! Oh, crack of doom! For goodness' sake, say where I am!

Brave new world! Am I in Ukraine? I deserve this naked truth! What am I doing here? Something in the wind! It's the 21st century! It smells to heaven!

Obvious as a nose on a man's face. Better three hours too soon than a minute too late! (*he sees a mobile phone, takes it, starts observing*)

Knock, knock! Who's there?

Neither a borrower nor a lender be! (*he switches on the phone and looks at the screen, Shakespeare's Instagram page appears on the screen*)

## Scene 3

**BLOGGER 1:** I wonder whether you know that he couldn't spell. Although William was taught Latin at his local school, spelling was not part of lessons and everyone spelled words how they wanted. Imagine that! Shakespeare spelled his name a number of different ways, including: Willm Shakp, William Shaksper, Wm Shakspe, William Shakspere and Willm Shakspere!

**BLOGGER 2:** Is it possible?! He was so productive! Shakespeare wrote at least 37 plays in his life, that we know of – this averages out to two per year! He also wrote a lot of poetry, mostly poems called sonnets. In one year alone, 1609, he published 154 of them!

**SHAKESPEARE** (*pushes a button SONNETS*)

Sonnet 130

**BARD I and BARD's I ASSISTANT:**



My mistress' eyes are nothing like the sun;  
Coral is far more red than her lips' red;  
If snow be white, why then her breasts are dun;  
If hairs be wires, black wires grow on her head.  
I have seen roses damasked, red and white,  
But no such roses see I in her cheeks;  
And in some perfumes is there more delight  
Than in the breath that from my mistress reeks.  
I love to hear her speak, yet well I know  
That music hath a far more pleasing sound.  
I grant I never saw a goddess go;  
My mistress when she walks treads on the ground.  
And yet, by heaven, I think my love as rare  
As any she belied with false compare.

Sonnet 90

**BARD 2** (*says lines accompanied by the guitar playing*):

Then hate me when thou wilt, if ever, now,  
Now, while the world is bent my deeds to cross,  
Join with the spite of fortune, make me bow,  
And do not drop in for an after-loss.

**CAROL** (*is on stage, reading. BOB enters.*)

**BOB**: Okay, Carol, let me have it.

**CAROL**: What?

**BOB**: Do it. Do it now.

**CAROL**: Bob, what are you talking about?

**BOB**: Don't try to spare me! Believe me, this is the best thing.

**CAROL**: Bob, you need to calm down.

**BOB**: No, I do not need to calm down. I need you to tell me what I know you're going to tell me sooner or later. So make it sooner. Make it now.

**CAROL**: I've already told you I love you.

**BOB**: That's not it.

**CAROL**: I've already told you I like the way your nose twitches when you're upset. And how your earlobes get pink when you...

**BOB**: Carol!

**CAROL**: What? What do you want me to tell you?

**BOB**: Carol. Now is the time for you to tell me... you're leaving me.

**CAROL**: Bob!

**BARD**: Ah, do not, when my heart hath scap'd this sorrow,

Come in the rearward of a conquer'd woe;

Give not a windy night a rainy morrow,

To linger out a purpos'd overthrow.

**BOB**: I know you want to be kind. I know you're probably thinking, "He's probably not feeling strong right now. I'll wait." But no, Carol, now is exactly the right time.

**CAROL**: Bob...

**BOB**: Yes, my cat of fifteen years died last week, the only animal with whom I have truly felt a bond of affection. Yes, my top college choice sent me a rejection that read, approximately, "In your dreams, Pal." Yes, I was diagnosed with a rare foot fungus that may cause all my toenails to blacken and fall out. Those might seem like perfect reasons not to leave me, Carol. But you have to believe me – they're not.

**CAROL**: They're not?

**BOB**: No, my beloved Carol, they are not. In fact, the fact that I have just had the worst several days of my life – did I mention that my mother told me yesterday that she and Dad had hoped that my older sister would be their last child? – that fact is the very reason why you should tell me that you can't stand me and you're going to leave me.



**CAROL:** Bob, you are really confusing me.

**BARD:** “If thou wilt leave me, do not leave me last,  
When other petty griefs have done their spite,  
But in the onset come, so shall I taste  
At first the very worst of fortune’s might...”

**CAROL:** I’m not planning to leave you.

**BOB:** Of course you are.

**CAROL:** What makes you say that?

**BOB:** Remember that time I forgot to pick you up for the dance because I was playing Xbox? That was despicable, wasn’t it?

**CAROL:** Well, I wasn’t too happy.

**BOB:** You were furious! Justifiably! Or that time I stared at Sally Jensen the whole time she walked across the gym wearing that...

**CAROL:** Okay, okay, I remember.

**BOB:** See? You’re fed up, aren’t you? You can’t take it anymore! You’ve had it up to here with me! Tell me. Go ahead. Let me have it now.

**CAROL:** Bob, you’ve hurt me at times, yes, but I still love you. I don’t want to leave you. Why are you doing this?

**BARD:** And other strains of woe, which now seem woe,

**Compar’d with loss of thee will not seem so.**

**BOB:** You don’t want to leave me?

**CAROL:** No.

**BOB:** Ever?

**CAROL:** Never.

**BOB:** If you were going to leave me, you might as well do it now. That way, everything else that seems so big would suddenly be nothing. ‘Cause, Carol...

**CAROL:** Your lobes are getting pink.

**BOB:** You’re the only thing that really matters. (*they begin to exit, hand in hand*)

**CAROL:** Are your toenails really going to fall out?

**BOB:** Maybe.

**CAROL:** I’ll live with it.

#### Scene 4

**BLOGGER 1:** He tried to be an actor first. William wasn’t around much at home as he went to London to be an actor. His brother Edmund soon followed him to the city to do the same. Will had better luck writing plays than acting, however. He learned fast and produced gory tragedies, rom-coms and comedies. As well as being a creative writer, William was a savvy businessman. He co-owned his theatre company, the Lord Chamberlain’s Men, and the Globe, an outside theatre built in London in 1599. He even opened up a second theatre, a posh indoor one called Blackfriars.

**BLOGGER 2:** Did you you know that he got married at the tender age of 18 to Anne Hathaway (not the actress from *The Witches!* ha-ha), Shakespeare had three children in three years! This resembles me the story of Romeo and Juliet.

**BLOGGER 1:** For never was a story of more woe than this of Juliet and her Romeo

**SHAKESPEARE** (*pushes a button GLOBE THEATRE*)

Romeo and Juliet (with music)

**JULIET:** [Ay me!](#)

**ROMEO:** She speaks.

[O, speak again, bright angel, for thou art  
As glorious to this night, being o’er my head,  
As is a winged messenger of heaven](#)

**JULIET:** [O Romeo, Romeo! wherefore art thou Romeo?](#)

Deny thy father and refuse thy name;  
Or, if thou wilt not, be but sworn my love,  
And I'll no longer be a Capulet.

**ROMEO:** Shall I hear more, or shall I speak at this?

**JULIET:** ['Tis but thy name that is my enemy:](#)  
[Thou art thyself, though not a Montague.](#)

What's Montague? It is nor hand, nor foot,  
Nor arm, nor face, nor any other part  
Belonging to a man. O, be some other name.  
What's in a name? That which we call a rose  
By any other name would smell as sweet;  
So Romeo would, were he not Romeo call'd,  
Retain that dear perfection which he [owes](#)  
Without that title. Romeo, [doff thy name](#),  
And for that name, which is no part of thee,  
Take all myself.

**ROMEO:** I take thee at thy word.  
Call me but love, and I'll be new baptis'd;  
Henceforth I never will be Romeo.  
My name, [dear saint](#), is hateful to myself,  
Because it is an enemy to thee.  
Had I it written, I would tear the word.

**SHAKESPEARE** (*pushes a button MUSIC PLAYLIST*)

A song: [Daylight \(lyrics\)](#) ([instrumental](#)) (by [David Kushner](#))

**BLOGGER 1:** Have you ever heard that his family were in the middle – meaning not rich, but not poor either. His dad had a number of jobs including selling leather and wool, tasting beer (really) and as a glove maker, and the family – all five of them – lived above a glove shop.

**BLOGGER 2:** You have more in common with Shakespeare than you think. Shakespeare lived through and survived a pandemic, one of a number of waves of the plague. Very sadly, however, his son Hamnet died

of the plague, aged just 11. This affected William's writing and themes like disease, death and grief ran through many of his plays. Although no one knows for certain, it's likely that Shakespeare named his most tragic character, Hamlet, after his son.

**SHAKESPEARE** (*pushes a button GLOBE THEATRE*)

**Hamlet** (with [music](#))

(*Hamlet walks to the edge of the stage with a sculp in his hand saying his lines; a contemporary dance is performed in the background*)

**HAMLET**

To be, or not to be: that is the question:  
Whether 'tis nobler in the mind to suffer  
The slings and arrows of outrageous fortune,  
Or to take arms against a sea of troubles,  
And by opposing end them? To die: to sleep;  
No more; and, by a sleep to say we end  
The heart-ache and the thousand natural shocks  
That flesh is heir to, 'tis a consummation  
Devoutly to be wish'd. To die, to sleep;  
To sleep: perchance to dream: ay, there's the rub;  
For in that sleep of death what dreams may come  
When we have shuffled off this mortal coil,  
Must give us pause. There's the respect  
That makes calamity of so long life;  
For who would bear the whips and scorns of time,  
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,  
The pangs of dispriz'd love, the law's delay,  
The insolence of office, and the spurns  
That patient merit of the unworthy takes,  
When he himself might his quietus make  
With a bare bodkin? who would fardels bear,  
To grunt and sweat under a weary life,  
But that the dread of something after death,  
The undiscover'd country from whose bourn

No traveller returns, puzzles the will,  
And makes us rather bear those ills we have  
Than fly to others that we know not of?  
Thus conscience does make cowards of us all;  
And thus the native hue of resolution  
Is sicklied o'er with the pale cast of thought,  
And enterprises of great pith and moment  
With this regard their currents turn awry,  
And lose the name of action.

## Scene 5

**BLOGGER 1:** In my heart of hearts

**BLOGGER 2:** In my mind's eye.

**BLOGGER 1:** Catch a cold.

**BLOGGER 2:** Cold comfort.

**BLOGGER 1:** 'Tis high time.

**BLOGGER 2:** The game is up.

**BLOGGER 1:** Are you astonished?! Yes, this is William Shakespeare.  
He gave us so many well-known phrases.

**BLOGGER 2:** William Shakespeare certainly had his lighter side. He liked to put jokes in his plays, even in his tragedies, and he also made up phrases that we still use today.

**SHAKESPEARE** (*pushes a button QUOTATIONS*)

**QUOTATION 1:** "We know what we are but know not what we may be."

**QUOTATION 2:** "Some are born great, some achieve greatness and some have greatness thrust upon them."

**QUOTATION 3:** "What's done can't be undone."

**QUOTATION 4:** "God gave you one face, and you make yourself another."

**QUOTATION 5:** "Love all, trust a few, do wrong to none."

**QUOTATION 6:** "I must be cruel only to be kind."

**QUOTATION 7:** "Having nothing, nothing can be lost."

**QUOTATION 8:** "Give every man thy ear but few thy voice."

**QUOTATION 9:** "Our peace shall stand as firm as rocky mountains."

**QUOTATION 10:** "All's well that ends well."

**SHAKESPEARE:** Forever and a day! I wear my heart upon my sleeve and I am sick at heart about Ukraine! I know why I am in Ukraine. I need to remake my words somehow.

**QUOTATION 9:** "Peace in Ukraine shall stand as firm as rocky mountains."

**QUOTATION 10:** "All will end and will end well for you, UKRAINIANS!"

*(Shakespeare takes a selfie with QUOTATIONS, sends stories)*

A song: [Englishman in Ukraine \(lyrics\)](#) ([instrumental](#))

*(Englishman in New York by Sting)*